

תכנית אבני פינה

דוח הערכה עצמית

לוועדת הניטור

נכתב על ידי עודד נבון קרן שושנה ויואל רובין

אייר תשע"ב

מאי 2012

תוכן העניינים

3	1. יעדים
5	2. מבנה ארגוני
9	3. מבנה תכנית הלימודים
17	4. הוראה, למידה ותוצאות למידה
22	5. הטיפול בסטודנטים
25	6. סגל ההוראה
27	7. תשתיות
29	8. תקצוב התכנית
30	9. תהליך ההערכה
31	10. נספחים
31	11. מקורות נוספים

1. יעדים

1.1 חזון התכנית

תכנית אבני פינה נועדה להרחיב את אופקי הסטודנטים באוניברסיטה העברית ולפתוח בפניהם תחומי ידע המצויים מחוץ לתחום שבו הם מתמחים. בתוכנית לומדים הסטודנטים על דרכי המחשבה המדעית וההומניסטית ועל הישגי המדע והתרבות האנושית. לדוגמה, התכנית חושפת את הסטודנטים לתרבויות שונות, לתקופות היסטוריות, לחשיבה ביקורתית על בעיות אתיקה ומוסר, לסוגיות חשובות במשפטים, כלכלה ופוליטיקה, לגישות מדעיות להבנת הטבע ולפתרונות רפואיים וטכנולוגיים לבעיות הניצבות בפני האנושות.

התוכנית יוסדה כביטוי לאמונתה של האוניברסיטה העברית בחשיבות חינוך רחב אופקים ככלי לעיצוב דמות הבוגר כאדם משכיל ולמחויבותה להעניקו לבוגריה. התכנית מבקשת לחשוף את תלמידיה למגוון דרכי החשיבה ולתרבויות האקדמיות הייחודיות שהתפתחו בתחומי הידע השונים. תכנית אבני פינה מזמינה את הסטודנטים להיחשף לכל הקשת התרבותית-מדעית המיוצגת באוניברסיטה וליהנות ממנה. נראה לנו חשוב במידה שווה להכיר לכלל התלמידים את נפלאות המדעים ההומניסטיים והעיוניים כמו גם את העקרונות ודרכי המחשבה של מדעי הטבע. למיטב ידיעתנו, זוהי לפי שעה התוכנית היחידה בארץ המחייבת בלימודי כל תחומי הידע.

התפיסה העומדת בבסיס התכנית היא כי אוניברסיטה מחויבת להדריך את הסטודנטים ברכישת ידע, כישורים אינטלקטואליים ודרכי מחשבה הנדרשים לכינון, טיפוח ושותפות פעילה בחברה אזרחית משכילה, יצרנית ונאורה. לפיכך, דמות הבוגר שאנו רואים לנגד עינינו היא של איש או אישה שרכשו בסיס איתן בתחום או במקצוע שבו התמחו, והם בעלי מודעות וניסיון מסוים בתחומי הידע האחרים. היכרות זו, כך אנו מקווים, תנמיך או אף תסיר מחסומים מהתעניינות בתחומים שלא היו מוכרים לסטודנטים בעת הגעתם לאוניברסיטה ומהעיסוק בהם, תיתן להם כלים להרחבת הידע בהמשך דרכם, תאפשר להם שימוש בדרכי המחשבה של תחומים שונים מאלו שבהם התמחו לפתרון בעיות מורכבות בחיים המקצועיים, ותעשיר את חיי הרוח שלהם באשר יפנו. האוניברסיטה מחויבת להרחיב את אופקי הבאים בשעריה והתכנית פותחת צוהר לאופקים רחבים אלו.

1.2 מטרות התכנית

- חשיפת הסטודנטים למגוון דרכים שבהן ניתן להחיל ידע נרחב על אודות דרכו של היחיד ועל אודות החברה והעולם בהם הם חיים.
- חשיפת הסטודנטים לתרבויות, תקופות היסטוריות, דעות ואמונות שונות על מנת שיוכלו להגדיר את חוויותיהם לעומק ולהבין.
- הקניית חשיבה ביקורתית על אתגרים מקצועיים, מוסריים ואתיים, ועידוד הסטודנטים לבחון את הנחות היסוד שבבסיס חשיבתם, לנתחן, ולשפוט באובייקטיביות הנחות אלטרנטיביות במסגרת חשיבה פרקטית ואתית.
- פיתוח חשיבה כמותית והכרת השימושים שעושה בה המדע הניסויי בהבנת עולם הטבע ובפתרון בעיות טכנולוגיות.
- חווית למידה לא שגרתית ולא סטריאוטיפית, ממרצים המומחים בתחומם באוניברסיטה.

- חשיפת הסטודנט לתחומים אותם לא למד מעולם (למשל מדעי הטבע לחלק מהסטודנטים)

1.3 היסטוריה של התכנית-סקירה כללית

תכנית "אבני פינה" היוותה חלק אינטגרלי ומרכזי בחזונה של רקטור האוניברסיטה, פרופ' שרה סטרומזה, לבנייה של מערך הוראה חדש באוניברסיטה. עם כניסתה לתפקיד היא החלה לפעול לפיתוח וליישום התכנית. סגן הרקטור, פרופ' עודד נבון, מונה להוביל את בניית התכנית והטמעתה באוניברסיטה. במקביל, המלי"ג והתאחדות הסטודנטים ניסחו, בנפרד, ניירות מדיניות אשר הצביעו גם הם על צרכים דומים ועל תחושת דחיפות בהכנסת תכנית שתתרום להתפתחותם התרבותית של הסטודנטים ולפתיחת אשנב לדרכי מחשבה מדעיות והומניות חדשות.

תוך דו-שיח עם הנשיא, הדיקנים, ועדת נה"ל, האגף למנהל תלמידים, התאחדות הסטודנטים ואנשי סגל אקדמי הוכנה תוכנית לניסוי תלת-שנתי. התכנית נבחרה ע"י הוועדה המתמדת, שונתה ולבסוף אושרה בוועדה המתמדת ובסינטי ויצאה לדרך בתחילת שנת תש"ע (סתיו 2009).

התכנית מיועדת לכלל תלמידי האוניברסיטה ומטרתה להרחיב את הדעת והאופקים של הסטודנטים. ביסוד התכנית מונח רעיון הנהוג ברבות מהאוניברסיטאות בעולם ובמיוחד בארה"ב: לאפשר לכל סטודנט וסטודנטית לבחור קורסים להרחבת הדעת בנוסף על הלימודים בחוג או החוגים שבהם הם מתמחים. לצורך הצלחת התכנית, נבנו קורסים ממגוון מתחומי ידע שונים והותאמו לקהל הסטודנטים בפקולטות השונות. כמו כן, הושם דגש על מתכונת העברת הקורסים, איכות ההוראה, תהליכי החקר והמטלות הנלוות ועל מיצובם כקורסים מעמיקים ומחייבים.

1.4 השתלבות התכנית בחזון האוניברסיטה

האוניברסיטה שואפת למצוינות בהוראה ורואה בהרחבת האופקים של בוגריה חלק מהכשרתם הטובה. הרחבת האופקים היא אחד מהכלים שהאוניברסיטה שואפת להעניק לבוגריה כחלק מחינוכם כבני תרבות וכאזרחים טובים. אנו מאמינים כי הלימודים באבני פינה יכולים לתרום גם לתפקודם של תלמידיה ובוגריה כאנשי מקצוע בתחום התמחותם. בתחילת דרכנו אימצנו את ההגדרה שנתנה אוניברסיטת הרוורד לפילוסופיה שעומדת בבסיס תוכנית הליבה שם:

The philosophy of the Core rests on the conviction that every Harvard graduate should be broadly educated, as well as trained in a particular academic specialty. It assumes that students need some guidance in achieving this goal, and that the faculty has an obligation to direct them toward the knowledge, intellectual skills, and habits of thought that are the distinguishing traits of what Harvard commencement ceremonies call "the company of educated men and women."

1.5 סיכום ביניים: רווח והפסד בחינוך תלמיד הבוגר מקיום התכנית

תלמידי הבוגר של האוניברסיטה העברית יוצאים נשכרים מכך שהלימודים לתואר בוגר התעשרו בקורסים נוספים שרמתם טובה והם מרחיבים את אופקי הסטודנטים. מעטים הם החולקים על כך. אך נשמעות גם טענות שבלימודי בוגר דחוסים של שלוש שנים לא ניתן לעשות זאת בצורה נאותה. מחד, התכנית כיום מצומצמת בהיקפה (בדרך כלל ארבעה קורסים סמסטריאליים של שעתים כל שבוע) ויש הטוענים שאין בכך די כדי להוציא סטודנט בעל רוחב תרבותי. מאידך,

הכנסת התכנית חייבה קיצוץ בהיקפה של תכנית לימודי הבוגר, קיצוץ שעלול לפגוע בפוטנציאל התמקצעותו והתמחותו של הסטודנט בשל "נגיסה" בתכנית הלימודים לטובת "אבני פינה".

2. מבנה ארגוני

2.1 ראש התכנית

לצורך הפעלת התכנית הוקם צוות אדמיניסטרטיבי בראשותו של סגן הרקטור פרופ' עודד נבון המשמש כראש התכנית. פרופ' נבון יסיים את תפקידו באוקטובר 2012, ולראש התכנית צפוי להתמנות פרופ' נחמן בן יהודה שלא יכהן כסגן רקטור, אך יהיה כפוף לרקטור ולא לאחד הדיקנים. מבנה ארגוני זה חיוני לשמירת אופייה הרב-תחומי ושמירת האיזון בין דיסיפלינות שונות (שלא כתכניות העשרה אחרות, המוטות, למשל, לכיוון מדעי הרוח).

ראש התכנית אחראי על עיצוב מדיניות התכנית, על קביעת תכנית הלימודים וסגל ההוראה, על תקציב התכנית ועל תפעולה השוטף.

2.2 וועדת אבני פינה

לצדו של ראש התכנית פועלת וועדה אקדמית, וועדת אבני פינה. בשנתיים הראשונות לפעילות התכנית, הוועדה מנתה 11 חברים וכללה את ראש התכנית, ראשי וועדות ההוראה של הפקולטות ובתי הספר (או נציגיהם) ונציג סטודנטים. הוועדה אישרה את תכנית הקורסים ועיצבה את נהלי התכנית. נהלים אחידים ומרכזיים הובאו לאישור **ועדת נהלי הלימודים האוניברסיטאית** (וועדת נה"ל). בשנת תשע"ב פועלת **וועדה מצומצמת** של 6 חברים (ראש התכנית ונציגים מהפקולטות למדעי הרוח, משפטים, מדעי החברה, מדעי הטבע ובית הספר לרוקחות). חברי הוועדה מונו בידי הרקטור והם שוקדים על הכנת תכנית הקבע. סיכומי הוועדה המצומצמת, יחד עם דו"ח וועדת הניטור, יהוו בסיס לדיון בוועדה המתמדת ובסנאט בנושא עתידה של תכנית "אבני פינה" ואפשרות מיסודה כתכנית קבע באוניברסיטה.

2.3 המנגנון המנהלי הנוכחי האחראי לתפעול התכנית

- ריכוז התכנית (משרה מלאה): איה בר-עוז בשנה הראשונה, קרן שושנה בשנתיים הבאות וממאי 2012, יואל רובין;
- מזכירת התכנית (חצי משרה): ליאורה טס;
- אחראי מחשוב ותחזוקת אתר התכנית (לפי שעות): מני הר, תלמיד מוסמך במדעי המחשב.
- ניתוח משאלי שביעות רצון (לפי שעות): נגה כהן, תלמידת מוסמך בחוג ליחסים בינלאומיים ותקשורת.

המבנה הארגוני של התכנית מוצג באיור 1, איור 2 מציג את חלוקת המשרות בתכנית.

2.4 אדמיניסטרציה

צוות התכנית מצומצם ביותר, אך התכנית מתבססת על התשתית המנהלית של לשכת הרקטור והמזכירות האקדמית, של הפקולטות ובתי הספר ושל החוגים ונעזרת בתשתית זו רבות. נוצר

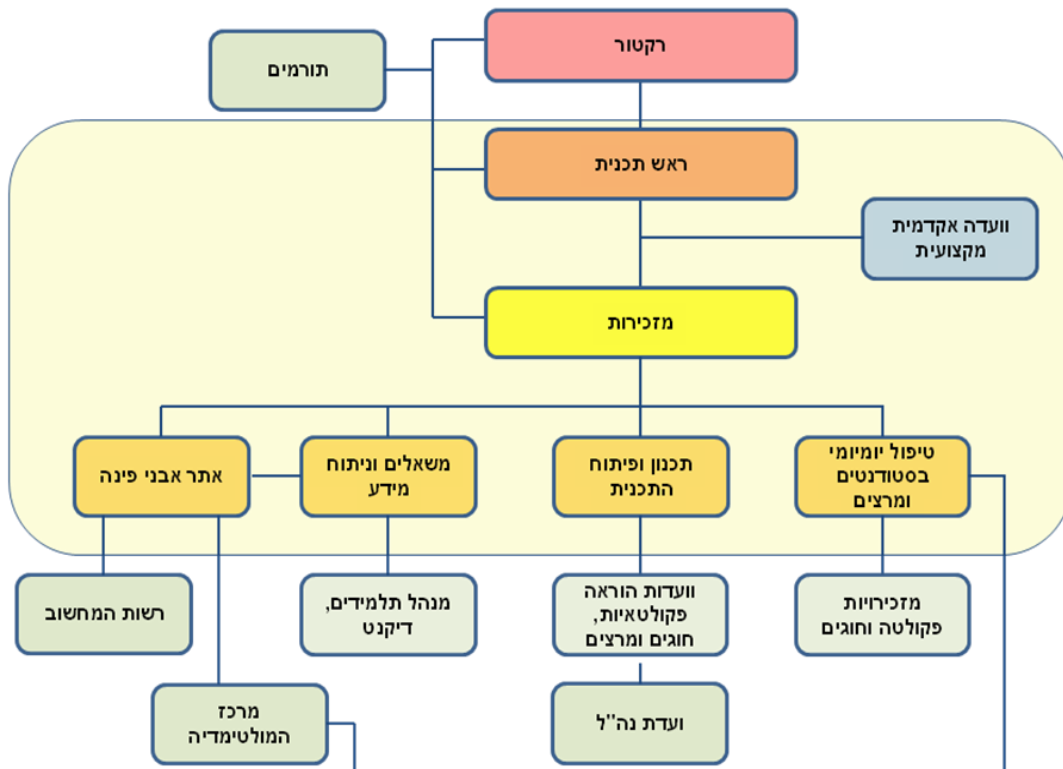
שיתוף פעולה הדוק עם אנשי הסגל המנהלי בקמפוסים השונים: דיקני משנה, מזכירים לענייני הוראה, מזכירי חוגים, רכזי בחינות והוראה, תומכי מערכות מידע ומחשוב וראשי מדורים באגף למנהל תלמידים. להלן תמצית התפקידים השוטפים המתבצעים על ידי צוות התכנית בשיתוף הגורמים השונים:

- בדיקת תיאורי הקורסים, הסילבוסים והמטלות של קורסי התכנית;
- בניית תכנית קורסים ומערכת שעות בכל קמפוס, בתיאום עם מרצים ומזכירי החוגים ובהתאם לאילוצי מרצה ותלמידים בפקולטות המתארחות והמארחות;
- אפיון תכנית הלימודים של אבני פינה והזנת המידע לקטלוג הקורסים במערכת המידע הכללית ולאתר אבני פינה;
- בקרה על הקצאת מקומות לקורסי התכנית ורישום תלמידים במערכות הרישום השונות;
- תיווך בין תומכי מערכות המידע והמחשוב באוניברסיטה ותיאום ביניהן לצורך ניהול הרשמה מקוונת ותקינה לקורסי התכנית;
- קביעת לוח בחינות ב-4 קמפוסים, בתיאום עם המערכות השונות בפקולטות האם של התלמידים. אחריות על אופרציית הבחינות (שינוע בחינות בין הקמפוסים, תיאום שעת בחינה, חדרים ומשגיחות עם רכזי בחינות, תיאום בין מזכירות חוגים בנושא הכנת בחינות וסריקתן, הזנת ציונים וערעורים); טיפול במועדי בחינה מיוחדים;
- שריון אולמות בקמפוסים, הזמנת סיוע טכני עבור מרצים המלמדים בקמפוס מארח;
- סיוע למרצים, עוזרי הוראה ותלמידים בשימוש במערכת Moodle להוראה מתוקשבת;
- תיווך בין מרצים למנהלי הספריות בקמפוסים; דאגה לזמינותם של ספרים נחוצים בספריות הקמפוסים המארחים;
- שיתוף פעולה הדוק עם מרכז מולטימדיה האחראי לצילום קורסים רבים בתכנית;
- טיפול אדמיניסטרטיבי בבקשות המרצים, הסגל המנהלי והסטודנטים של התכנית;
- שיתוף פעולה הדוק עם מזכירות הפקולטות אשר מהוות כתובת לתלמידים בקמפוסים השונים גם בנושאי אבני פינה;
- טיפול בנושאי כוח אדם (בסיוע המזכירות האקדמית ולשכת הרקטור); הוצאת כתבי מינוי לחלק מהמורים מן החוץ; טיפול בהעסקה נוספת של מרצי התכנית; טיפול בסגל התכנית.
- הכנת תקציב התכנית וניהולו השוטף.
- מיתוג התכנית, שיפור תדמיתה וחיזוקה; פרסום קורסי התכנית.
- ביצוע משובים בקרב תלמידי התכנית ומרציה וניתוח תוצאותיהם.
- טיפול באתר התכנית.

פיזור המטלות בזמן מוצג בתכנית העבודה השנתית באיור 3.

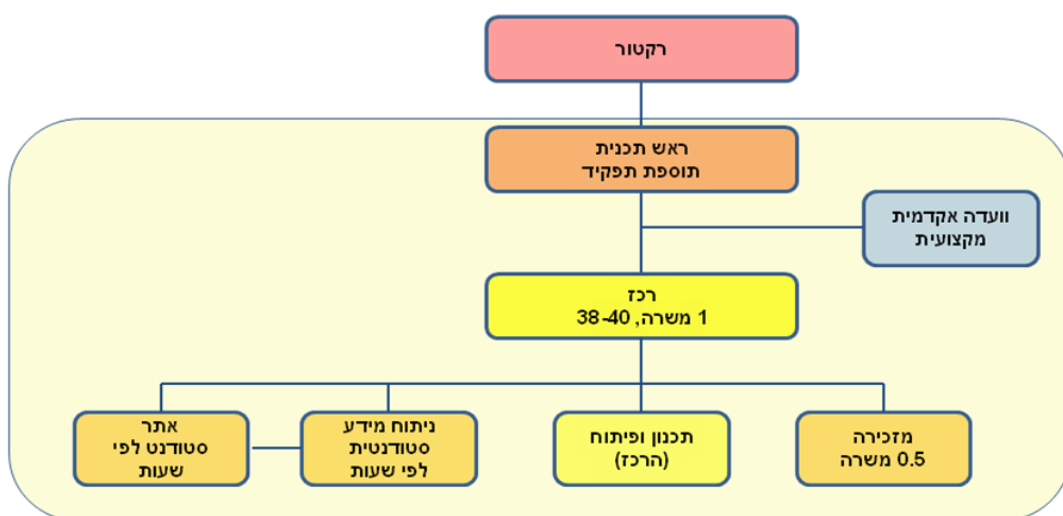
כל התפקידים פרט לשני התפקידים האחרונים מבוצעים על ידי רכזת במשרה מלאה ומזכירה בחצי משרה. השניים האחרונים מבוצעים על ידי סטודנטים המועסקים לפי שעות. לדעתנו, יש מקום להגדיל את תקן המזכירה ולהעמידו על משרה מלאה. אנו מרגישים גם בחסרוננו של חשב במשרה חלקית. ייתכן ובעתיד תיפתר הבעיה עם מינויו של חשב לכלל המזכירות האקדמית.

אבני פינה – מבנה ארגוני

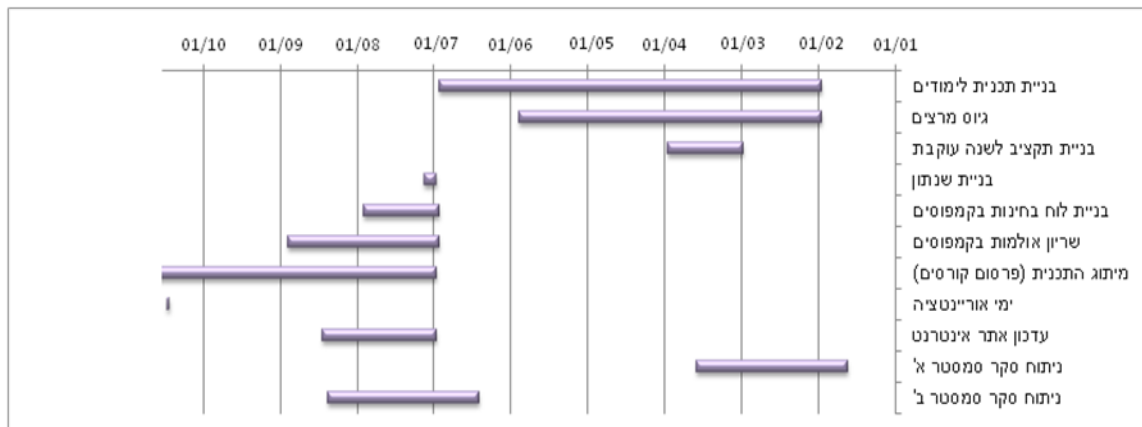

איור 1. המבנה הארגוני של תכנית אבני פינה. המלבן הצהוב בהיר כולל את הפונקציות של התכנית. מלבנים ירוקים – גורמים חיצוניים הקשורים בתכנית.

אבני פינה – משרות

איור 2. חלוקת המשרות בתכנית

איור 3. תכנית עבודה שנתית.

2.5 עוצמות וחולשות במבנה הארגוני

2.5.1 עוצמות

- **מעמדו וסמכויותיו של ראש התכנית:** ראש תכנית "אבני פינה", פרופ' עודד נבון, מכהן גם כסגן הרקטור מיום הפעלתה. מעמדו וסמכויותיו כסגן הרקטור והקשר הישיר אל הרקטור וההנהלה מאפשרים חופש פעולה רחב ומשדרים יציבות וגב חזק. לצורך שימור חוזקה זו יהיה גם ראש התכנית הבא כפוף ישירות לרקטור ומשרדו יהיה צמוד למשרד הרקטור.
- **צוות מצומצם:** עיקר העבודה נעשית על ידי הרכזת/ת המהווה כתובת ברורה שבה מרוכז כל הידע. סידור זה מאפשר מידת שליטה גבוהה ויכולת תגובה מהירה. כמו כן, למורים, למזכירות ולכל הסביבה הארגונית יש כתובת אחת ברורה לטיפול בענייני התכנית.

2.5.2 חולשות:

- **ארעיות:** התכנית מוגדרת כיום כ"ניסוי" וזקוקה לאישור נוסף כדי להתמסד. מצב זה משדר ארעיות. גם החילופין הקרובים במשרת הרקטור וראש התכנית בונים תחושה דומה. המצב ישתנה בקרוב עם המעבר מה"פילוט" לתוכנית קבועה ועם מינוי ראש תכנית חדש. **נהלי התכנית** מוסכמים אך הם עדיין זמניים. עם המעבר לתכנית הקבע יש למסד את נהלי העבודה של התכנית, לאשרם בועדת נה"ל ולפרסמם.
- **עומס על ראש התכנית:** בשנתיים הראשונות היוותה תכנית אבני פינה את עיקר עיסוקו של סגן הרקטור. עם התווספות תכניות נוספות לסדר היום, ירדה תשומת הלב לתכנית והדבר הורגש בעיקר השנה. העברת התפקיד לאיש סגל שזה תפקידו תוביל לשיפור המצב.
- **תחלופה בצוות המנהלי:** רכזת התכנית עברה למשרה אחרת והוחלפה על ידי הרכז הנוכחי בתחילת מאי 2012. גם מזכירת התכנית עזבה את האוניברסיטה בסוף חודש אפריל, מה שמקשה על ההתארגנות לשנת הלימודים הבאה.
- **חשב במזכירות האקדמית:** בניהול תקציב אבני פינה היה טוב לו יכולנו להיעזר בחשב מקצועי במשרה חלקית.

- **פעילות התכנית בארבעה קמפוסים :** החוג הנותן את הקורס אחראי בצורה מקיפה על כל הפעילויות הנגזרות ממתן הקורס (אקדמיות, אדמיניסטרטיביות, טכניות ותקציביות). צורת עבודה זו נוחה כל עוד כל הפעילויות קורות בקמפוס יחיד. ההוראה בקמפוס אחר מציפה לא מעט קשיים ומחייבת מלאכת תיווך של צוות "אבני פינה", תיווך בין מרצה המגיע מפקולטה אחת לאנשי התמיכה המנהליים והסטודנטים השייכים לפקולטה וקמפוס אחרים. במקרים אחרים יש לתאם בין מזכירות החוג הנותן והפקולטה המקבלת.
- **ההיזקות למזכירות הפקולטות :** בשלוש שנות פעילות התכנית התגבשו נהלי עבודה ברורים למדי עם הפקולטות. עם זאת, העבודה עדיין מתנהלת באופן מעט שונה בכל קמפוס וצוות התכנית חייב להתאים את צורת העבודה לתרבות הארגונית השונה אשר נהוגה בכל פקולטה. מומלץ ללכת בדרכה של הפקולטה למדעי הטבע ולמנות בכל מזכירות פקולטה איש קשר שמרכז את כל הפניות בנושא התכנית ועומד בקשר עם ראש התכנית ועם רכז אבני פינה.

3. מבנה תכנית הלימודים

3.1 עקרונות מבנה התכנית

תכנית הלימודים התלת-שנתית לבוגר הנהוגה בישראל אינה מאפשרת לימודים כלליים בהיקף המקובל בצפון אמריקה ובמקומות נוספים בעולם. על תלמידינו להתמקד בלימודי הדיסציפלינה שבה בחרו כדי שניתן יהיה להכשיר את הבוגרים תוך שלוש שנים. עם זאת, ניתן, להערכתנו ולהערכת המועצה להשכלה גבוהה, לקיים תכנית להרחבת אופקים שתהווה כ-10% מתכנית הלימודים. חשיבות תכנית כזו היא בפתיחת צוהר לכיוונים שונים מאלו שבהם מתרכז התלמיד, בתקווה כי ה"טעימות" שהביאו "אבני פינה" יגדילו את פתיחותו לכיוונים חדשים.

בארה"ב נהוגים שני מודלים: האחד, שנציגו העיקרית היא אוניברסיטת קולומביה, מבוסס על מספר קטן של קורסי ליבה הנלמדים על ידי כל הסטודנטים (Core curriculum). המודל השני, המקובל ברוב האוניברסיטאות, בנוי על מגוון קורסים במספר אשכולות (Distribution requirement) ומתן אפשרות לסטודנטים לבחור בתוך כל אשכול את הקורסים הקרובים לליבם. במקרים רבים קיים שילוב של דרישות ספציפיות וקורסים לבחירה.

אנו אימצנו את המודל השני בהתאמות הנובעות מהאופי המצומצם יותר של התכנית בירושלים. למשל, במקום אחד עשר אשכולות בשבע דיסציפלינות ראשיות כמו בהרוורד: Foreign Cultures, Historical Study, Literature and Arts, Moral Reasoning, Quantitative Reasoning, Science, and Social Analysis, אנו הגדרנו שלושה תחומי ידע: מדעי הרוח, מדעי החברה (כולל גם לימודי משפטים, עבודה סוציאלית ומנהל עסקים) והמדעים הניסויים (כולל מתמטיקה, מדעי הטבע, רפואה וחקלאות). חלוקה דומה קיימת ב-University of Michigan. לאור ההיקף המצומצם ויתרנו על הדרישה ללימוד קורסים מתוך הדיסציפלינה (אך מחוץ לנושא/ ההתמחות) ודרשנו לקחת קורסים רק משתי הדיסציפלינות האחרות. לדוגמה, על התלמיד בפקולטות הניסוייות לקחת קורסים מתחום מדעי הרוח ומתחום מדעי החברה. אם

וכאשר תגיע תכנית אבני פינה למלוא היקפה המתוכנן היא תעמוד על 12 נ"ז : 4 נ"ז בכל אחד משני תחומי הידע שמחוץ לתחום ההתמחות וארבע נקודות נוספות שאותן יוכלו התלמידים לבחור מכל אחד משלושת התחומים (כולל לימודים בתחום הידע שלהם אך מעבר ללימודי החוגים בהם הם מתמחים). בהיקפה המלא תגיע התוכנית ל-10% 7- מהתואר (12 נ"ז). כיום היא שואפת ל-8 נ"ז, כלומר רק כ-5-7% מהתואר. לשם השוואה, בהרורד מהווים הלימודים הכלליים 25% מהתואר וכך גם במשיגן, בקולג' כמו דארטמות' מדובר ב 29-37%, ובמספר Liberal Art colleges ההיקף יכול להגיע גם ל-50%.

3.2 היקף התכנית באוניברסיטה העברית

הניסוי החל עם תכנית מצומצמת: על פי החלטת המתמדת תכנית הניסוי הוגבלה לקמפוס אדמונד י' ספרא והר הצופים. תלמידים למדו שם ושהחלו בלימודיהם בשנת תש"ע חויבו ללמוד במהלך כל התואר ארבע נקודות בקורסי "אבני פינה" אם נרשמו ל מסלול החד-חוגי ואילו הדו-חוגיים קיבלו פטור. מאז, הפקולטות הוסיפו ביוזמתן על חובה זו, וחלק גדול ממתחילי שנת תשע"ב (חד-חוגיים ודו-חוגיים) כבר לומדים בהיקף של 8 נקודות במהלך לימודיהם לתואר. הקמפוסים ברחובות ובעין כרם, שלא נכללו בניסוי המקורי, מצטרפים גם הם בקצב שנקבע על ידי הפקולטות. להלן תיאור קצר של הדרישות בהן צריכים הסטודנטים בפקולטות השונות לעמוד. הדרישות הן לכל לימודי הבוגר והסטודנט נדרש לעמוד בהן עד מועד סגירת התואר. הדרישות מפורטות גם בטבלה שבנספח 10.5.

תלמידי הפקולטה למדעי הרוח לומדים גם "קורסי שער" – קורסים במדעי הרוח מדיסציפלינות שונות מאלו שבהן מתמחה התלמיד. למעשה, תלמידי רוח לומדים היום תכנית מלאה של 12 נ"ז : 4 מהתחום הניסויי, 4 מהתחום החברתי וארבע נקודות קורסי שער מחוץ לחוגים שלהם. תלמידי מדעי החברה, מנהל עסקים ועבודה סוציאלית לומדים כולם 8 נ"ז : 4 מרוח ו-4 מהתחום הניסויי. קיים לחץ להתיר גם קורסים מהתחום החברתי (שלא מחוגו של התלמיד) אך לטענתנו, יש להוסיף 4 נקודות נוספות כדי לכסות גם את התחום החברתי, ועד שיוספו, כדאי לרכז את המאמץ בתחומים הרחוקים יותר. תלמידי משפטים לומדים בינתיים 4 נ"ז בלבד.

תלמידי מדעי הטבע שהם חד-חוגיים לומדים 8 נ"ז אבני פינה, אולם הדו-חוגיים, שהעומס עליהם רב, פטורים בשלב זה מהשתתפות בתכנית. רוב תלמידי טבע מכירים את הדיסציפלינות השונות בפקולטה שלהם דרך קורסי הבסיס במתמטיקה פיסיקה וכימיה. משמע, רוב התלמידים החד-חוגיים נמצאים כבר ב-12 נקודות זכות (8 מחוץ למדעי הטבע ויותר מארבע נוספות במדעי הטבע). יוצאים מכלל זה הם המתמטיקאים שמן הראוי היה, לפי מודל זה, שילמדו מעבר ללימודי המתמטיקה ו-8 נקודות אבני פינה, גם קורסים בכימיה, ביולוגיה ומדעי כדור הארץ.

בקמפוסים המרוחקים, שלא נכללו בתחילה בתוכנית הניסוי, ההצטרפות איטית יותר. תלמידי חקלאות לומדים ברובם בין 4-6 נ"ז. תלמידי רוקחות לומדים 6 נ"ז, רפואת שיניים ומדעי הרפואה 4 נ"ז, ותלמידי רפואה רק 2 נ"ז. אצל כולם ההכרות עם מגוון המדעים הניסויים היא טובה.

ההבדלים בדרישות בין הפקולטות השונות גורם לבלבול. אנו מקווים כי בשנה הבאה, אחרי אישור התכנית ינועו הפקולטות בקצב מהיר יותר אל עבר היעד של 8 נ"ז מחוץ לתחום הידע של ההתמחות. עם זאת, יש לזכור שקיימת התנגדות בחלק מהחוגים והפקולטות לעליית היקף דרישות החובה של התכנית, בעיקר על רקע החשש שפגיעה בהיקף לימודי תחום ההתמחות תפגע

גם ברמתם. לטענת המתנגדים, בארה"ב אכן מוקדש בין רבע לשליש מזמן הלימודים ללימודים כלליים, אך משך הלימודים הוא ארבע שנים. הטענה הנגדית היא שברוב האוניברסיטאות האמריקאיות מוקדשים לקורסים בנושא ההתמחות פחות מ-2/3 מהלימודים, כלומר פחות מ-2.67 שנים מתוך הארבע. אצלנו, גם כשנגיע ל-12 נ"ז, מדובר על מקסימום של 10% משלוש השנים, כך שנותרות למעלה מ-2.7 שנים ללימודי ההתמחות – דומה לארה"ב.

עולות גם קריאות, בעיקר מקרב התלמידים, להציע את קורסי התכנית כקורסי בחירה. לא נראה לנו כי במערכת לחוצה ועמוסה של קורסים שרובם חובה, יכולה תכנית כלשהי, המוגדרת מראש כבחירה, לשרוד ולהתפתח.

במקביל לעליה בדרישות החובה בתכנית הוגדל מספר הקורסים מ-44 בשנה הראשונה ל-105 בשנה השנייה ו-120 בשנת תשע"ב. 69 קורסים הם בתחום רוח, 36 בתחום החברתי ו-16 בניסויי. 87 קורסים ניתנים בהר הצופים, 17 בקמפוס ספרא, 14 בעין כרם (כולל קורסי תכנית "אדם ורפואה") ו-3 ברחובות (ושני קורסים נוספים -- מבוא לכלכלה ופילוסופיה של המדע -- מאורגנים על ידי הפקולטה לחקלאות). רשימות הקורסים בשלוש שנות התכנית ופירוט כל הסילבוסים של תשע"ב ניתנים בנספחים 10.6 ו-10.7.

ניתן לאפיין את הקורסים גם על פי קהל היעד שלהם: קורסים ייעודיים נבנו במיוחד לתלמידי תכנית אבני פינה; קורסים לא ייעודיים הם קורסים קיימים שנועדו לתלמידי הדיסציפלינה אך ניתן להציעם גם לסטודנטים מחוץ לדיסציפלינה (למשל רבים מקורסי שנה א' ברוח וחברה). בשנת תשע"ב הוצעו 55 קורסים ייעודיים ו-65 לא ייעודיים. מספרי התלמידים עלו בהתאם (טבלה 1)

טבלה 1. מספרי סטודנטים בשלושת תחומי התכנית לפי שנים וסוג הקורס (יעודי או לא יעודי).

מספרי הרשמות תש"ע

סך הכל	ייעודיים	לא ייעודיים	
רוח	434	428	
חברה	395	354	
ניסויי	882		
סה"כ	1711	782	

מספרי הרשמות תשע"א

סך הכל	ייעודיים	לא ייעודיים	
רוח	944	790	
חברה	666	833	
ניסויי	1493		
סה"כ	3103	1623	

מספרי הרשמות תשע"ב

סך הכל	ייעודיים	לא ייעודיים	
--------	----------	-------------	--

רוח	2816	1764	1052
חברה	1766	861	905
ניסויי	2155	2148	7
סה"כ	6737	5328	1964

3.3 תכני הקורסים

בבואנו לבחון האם לצרף קורס חדש לתכנית, הקריטריון המרכזי שלאורו נשפטה ההצעה הוא: *"האם הקורס מאיר את הדיסציפלינה שאליה הוא שייך כך שהסטודנט יוכל להבין וללמוד כיצד חושב מדען בתחום?"*. הקורס יכול להיות קורס מבוא הסוקר את כלל הדיסציפלינה, או קורס שמתמקד בנושא מוגדר יותר, בתנאי שלימודו מאיר את דרכי המחשבה, השאלות שנשאלות ודרכי ההתקדמות לפתרון המאפיינים את הדיסציפלינה שאליה שייך הקורס.

סטודנטים מהפקולטות הניסוייות המשתתפים בתכנית נחשפים לתקופות היסטוריות שונות, לתרבויות, דעות ואמונות שונות ומתמודדים בדרכים חדשות להם עם אתגרים מקצועיים, מוסריים ואתיים. הם גם לומדים איך קוראים טקסט במדעי הרוח ואיך מפעילים חשיבה ביקורתית ויצירתית במהלך הקריאה והדיון בכיתה: הנחות יסוד מובנות מאליהן נבחנות בביקורתיות והנחות אלטרנטיביות נשפוטות באובייקטיביות.

תלמידי הפקולטות העיוניות לומדים במסגרת התכנית לפתח חשיבה כמותית ויצירתית ולהכיר את מגוון השימושים שעושה בה המדע הניסויי בהבנת עולם הטבע ובפתרון בעיות טכנולוגיות. חלק מהתלמידים נחשפים לראשונה לדרכי הבנה ופתרון של בעיות שכלל לא נחשבו בעיניהם כבנות פתרון ולכן גם לא זכו להתייחסות. הטבע מתגלה כאוסף תופעות הניתנות לניתוח הגיוני, להצגה באמצעות מודלים ניסויים או מתמטיים ולהבנה שמובילה להתקדמות נוספת.

3.4 מבנה הקורסים

רוב הקורסים בתוכנית הם בני 2 נ"ז. כך מתאפשר לתלמידים לטעום משני קורסים בכל תחום ידע. ישנם גם קורסים של 3 ו-4 נ"ז, אולם ההשתתפות בהם מעטה יותר. ייתכן כי הדבר נובע מהרצון לטעום ממגוון של קורסים, ואולי הסיבה היא פרוזאית יותר: קשה יותר למצוא זמן ללא התנגשויות עם קורסים אחרים שבהם מחויב התלמיד כאשר מדובר בארבע שעות ולא בשעתיים.

בחלק מהקורסים משולבים תרגילי בית, טקסטים לקריאה, עבודות ומטלות נוספות. לעיתים משולבות הדגמות בכיתה (ניסויים בכימיה, סלעים או מאובנים במדעי כדור הארץ ועוד). יש קורסים שמשלבים סיורים (לערים הנבטיות בנגב, לסלעים הנחשפים במכתשים, או למצפה הכוכבים של מצפה רמון). אנו משתדלים לעודד מתן מטלות בית כדרך להעלאת רצינותו של הקורס ורמתו וגם כדי לאפשר למורה ולתלמידים להכיר את הדרישות והיכולות ולתאם ציפיות ביניהם עוד לפני בחינת הסיום.

3.5 מורי התכנית

מורי התכנית באים ברובם ממכריע מסגל ההוראה של האוניברסיטה העברית. אנו שואפים לכך שמספר המורים מחוץ לסגל הקבוע, מורים עמיתים ומורים מן החוץ, יהיה סביב ה-10%. אין השאיפה נובעת מהטלת ספק באיכותם של המורים העמיתים: רוב המורים העמיתים בתכנית הם מורים וותיקים שמוכרים כמורים טובים וזוכים להערכות טובות. עם זאת, אנו נזהרים מהפיכת התכנית לספקית עבודה למורים שאינם חברי הצוות הקבוע ויש לדאוג להם למקום

עבודה. אנו נוהרים מתדמית כזו שתקשה עלינו להמשיך ולגייס את טובי המורים להוראה בתכנית.

טבלה 2. מספר הקורסים לפי שנים, תחומים, גודל הקורס והיותו מיועד או לא מיועד.

תש"ע												
נ"ז	סך הכל			לא			רוח			לא		
	מיועד	מיועד	לא מיועד	מיועד	מיועד	לא מיועד	מיועד	מיועד	לא מיועד	מיועד	מיועד	לא מיועד
2	34	21	13	16	7	9	10	6	4	8	0	0
3	1	0	1	0	0	0	1	0	1	0	0	0
4	7	0	7	5	0	5	2	0	2	0	0	0
סך הכל	42	21	21	21	7	14	13	6	7	8	0	0

בנוסף: שני קורסים בני 2.5 נ"ז.

תשע"א												
נ"ז	סך הכל			רוח			חברה			ניסויי		
	לא מיועד	מיועד	לא	לא מיועד	מיועד	לא	לא מיועד	מיועד	לא	לא מיועד	מיועד	
2	30	39	69	16	13	29	14	13	27	13	13	
3	5	1	6	2	1	3	3	0	3	0	0	
4	22	4	26	18	3	21	4	0	4	1	1	
סך הכל	57	44	101	36	17	53	21	13	34	14	14	

בנוסף: קורס בן 2.5 נ"ז וקורס עם 3.5 נ"ז.

תשע"ב												
נ"ז	סך הכל			רוח			חברה			ניסויי		
	לא מיועד	מיועד	לא מיועד	מיועד	רוח	מיועד	לא מיועד	מיועד	חברה	מיועד	לא מיועד	ניסויי
1	11	0	11	0	11	11	0	0	0	0	0	0
2	80	36	44	15	38	23	14	12	26	15	0	15
3	4	4	0	0	1	1	0	2	2	0	1	0
4	23	22	1	1	19	18	0	4	4	0	0	0
סך הכל	118	62	56	27	69	42	14	18	32	15	16	1

בנוסף: קורס בן 2.5 נ"ז וקורס עם 3.5 נ"ז.

3.6 הלימה בין התפתחות התכנית להגשמת יעדיה

בשלוש השנים הראשונות התקדמה התכנית הרחק מעבר להגדרה המצומצמת של תכנית הפיילוט, הן מבחינת התלמידים הלוקחים בה חלק הן מבחינת הדרישות שהציבו הפקולטות בעידודנו. ייתכן והיה ניתן להתקדם בקצב מהיר יותר, אבל נראה היה שחשוב שהתוכנית שהחלה כ"הנחתה מההנהלה אל השטח" תתקדם על פי יוזמת החוגים והפקולטות. גם הקצב שבו התקדמנו חייב שיעורי גידול גבוהים. למעלה מ-100% בשנה השנייה ו-20% בשנה השלישית. אין זה קל לגייס את הצוות הנדרש ולפרוס אותו על פני ארבעה קמפוסים. עם זאת, ייתכן שבשל הזהירות היתרה איבדנו מומנטום שיהיה קשה להשיגו. אנו מקווים שאישור התכנית כתכנית קבע באוניברסיטה וקביעת יעדים ברורים לתכנית הקבע יספקו את זריקת המרץ הדרושה ויאפשרו

לתכנית להגיע לרמה אחידה של 8 נ"ז מחוץ לתחום הידע הנלמד + 4 נ"ז בתוך תחום הידע הרחב ומחוץ לחוג.

עם התבססותה של התכנית צריך יהיה לדאוג גם לקידומה מבחינת תכניה, ולא רק מבחינת הרחבת המסגרת.. בועדת אבני פינה השנה עלתה האפשרות להחליף קורסים לא ייעודיים בקורסים שייבנו במיוחד לתכנית. מחד, נטען כי יש לבנות את כל הקורסים בתכנית עפ"י רציונל התכנית כקורסים ייעודיים באופן המותאם לתלמידי הפקולטות השונות. מאידך, נשאל מדוע לא לנצל את מבחר הקורסים הקיים במאגר תכניות הלימודים בכל חוג (בעיקר בהר הצופים) ולפתוח אותם לכלל תלמידי התכנית שיזכו בבחירה רחבה. ראוי לבחון נושא זה על כל היבטיו (אקדמיים ותקציביים) וחשוב גם לעבוד עם המורים על תכני הקורסים, דבר שבדרך כלל אין אנו מספיקים לעשות כראוי. יתרון נוסף בשילוב קורסים לא ייעודיים בתכנית הוא בהיותם מעין "קבוצת בקרה" ומקור השוואה אקדמי איכותי לקורסים הייעודיים (רמת הקורס, ממוצע ציונים, מידת העומס שבו וכדומה).

3.7 כיווני התפתחות עתידיים

בתום תקופת הפיילוט יחד עם מסקנות ועדת "אבני פינה" וועדת הניטור, ייבחנו ממצאי פעילותה והתנהלותה של התכנית ויוגשו לוועדה המתמדת ולסינט לצורך אישורה כתכנית קבע באוניברסיטה. מעבר לביסוס התכנית, ניתן לחשוב על כיוונים עתידיים נוספים.

כיום מתרבים הקולות המבקשים להחליף את המבחן הפסיכומטרי והלימודים המכניים אליו במכינה, או בהארכת זמן התואר ומיון תוך כדי לימודים. אם הסטודנטים ילמדו באוניברסיטה זמן ארוך יותר, ניתן לחשוב על הרחבת מסגרת אבני פינה וריכוזה לחצי השנה הראשונה. אפשרות כזו לא רק תרחיב אופקים אלא גם תאפשר לסטודנטים שמתקשים בבחירת תחום לימודים, הכרות עם התחומים השונים במסגרת אבני פינה; היכרות כזו תאפשר גם "שנה סלחנית" לסטודנטים שהחליטו כי בחירתם הראשונה אינה מוצלחת מסיבה כלשהי, ותחסוך מעברים מאוחרים מתחום לתחום תוך הפסד של סמסטר או שנים.

ערוץ עתידי נוסף שאליו התכנית שואפת להתפתח הוא בניית קורסים סינרגטיים בהם ילמד נושא מרכזי מזוויות אקדמיות שונות שינתנו על ידי מרצים מתחומי ידע שונים. קשה לקיים ערוץ כזה בתוך המסגרת הצרה שקיימת היום, אבל הוא ראוי לבחינה, והרחבת התכנית תאפשר שיתוף פעולה כזה ואפשרויות רבות נוספות.

3.8 תדמית התכנית

התכנית נפתחה עם הענות מרשימה של מורים מעולים שבאו ללמד בתכנית ועם ציפיות גדולות מצד הסטודנטים. בשנתיים הראשונות נרשמו לקורסים גם תלמידים רבים שלא היו מחוייבים בה (החובה חלה רק על תלמידי מחזור תש"ע ואילך). התכנית נהנית מתמיכת ההנהלה, והתזמון של התחלתה, מעט לפני החלטת המל"ג על תמיכה בתוכניות כאלו, הביא לה גם תמיכה מבחוץ.

צוות התכנית עושה מאמצים רבים לשימור התדמית החיובית של התכנית וטיפול ולימיתוגה של התכנית כתכנית הדגל של האוניברסיטה. קורסים רבים מתפרסמים באמצעות פוסטרים הנתלים ברחבי הקמפוסים. ניתן מידע על התכנית בימי אוריינטציה המתקיימים ביוזמת אגודת הסטודנטים, נערכים סקרים פנימיים בקרב משתתפי התכנית ומופקים מדי סמסטר לקחים להמשך. כמו כן, רבים מהקורסים מצולמים ומועלים לאתר "אבני פינה" ולרשת, להנאת הציבור

ולפרסום התכנית. רבים ממרצי האוניברסיטה רואים בה תכנית חשובה שתורמת לכינון וטיפוח חברה אזרחית משכילה, יצירתית ונאורה.

יחד עם זאת, אין להתעלם גם מציבור לא קטן של מרצים שרואים בתכנית נטל נוסף שיש למלא ופגיעה באפשרות של התלמידים להתמקצע ולהעמיק. נשמעות טענות על כך שתכנית אבני פינה מצמצמת את תכנית הלימודים הרגילה ופוגעת ביכולתנו להכשיר את הסטודנטים כאנשי מקצוע. זאת בזמן שהתלמידים שמגיעים היום לאוניברסיטה אינם מוכנים ללימודים גבוהים כבעבר. נשמעו גם טענות על הקצאת משאבים לתכנית בזמן שאין מספיק משאבים להוראה הרגילה (טענה לא נכונה, כי מאז הקמתה תכנית אבני פינה הינה תוכנית מאוזנת עם הכנסות מבחון).

הדאגה העיקרית לתדמית התכנית היא בגלל יחסם של התלמידים. זו גם הנקודה המרכזית שעלינו לשפר. שביעות הרצון התלמידים בתכנית נשחקת (ראו נספח 10.1). כשהתלמידים התבקשו על ידינו לדרג את שביעות רצונם מהתכנית על סקלה שבין 1 ל-5 הציון הממוצע ירד מ-3.7 בשנה שעברה ל-3.4 השנה. חלק מהירידה ניתנת להסבר בכך שבשנה שעברה היו בתכנית גם תלמידי שנה ג' שלקחו קורסים מבחירה, בעוד השנה מירב התלמידים הם תלמידים שחויבו בה. אולם הירידה מדאיגה והדליקה אצלנו אור אדום. חלק מהבעיה היא הציפייה של סטודנטים שקורסי אבני פינה יהיו קלים יותר מקורסים אחרים, שהקורסים יהיו מסקרנים, אבל שלא יתבעו מאמץ גדול, לבטח לא יותר מזה המושקע בקורסים המקצועיים של התלמיד. צפיות אלו אינן תואמות את מדיניות התוכנית. אנו חושבים שקורסי אבני פינה צריכים להביא את התוכן ברמה המתאימה למי שאינו מצוי בתחום, אבל אנו מצפים למאמץ דומה לזה שהתלמיד משקיע בקורסים אחרים שהוא לוקח. אין בכוונתנו לוותר בנושא זה, אך עלינו להתאמץ ולשכנע את הסטודנטים בצדקת דרכנו ולדאוג לתיאום ציפיות מראש.

3.9 עוצמות וחולשות- תכנית לימודים

3.9.1 עוצמות

- **מרצים מעולים:** צעד ראשון שנעשה הוא גיוס מרצים מעולים לתכנית. צעד זה אחראי במידה רבה לאישורה, מיתוגה והצלחתה. רבים מטובי המרצים באוניברסיטה לקחו ולוקחים בה חלק. עם זאת, הופתענו לגלות שלרבים מהתלמידים רוב שמות החוקרים אינם מוכרים, והשיקול של זהות המרצה הוא זניח בבחירת קורסים מתוך קורסי התכנית. להערכתנו, הצלחנו לשמור על פרופיל המורים בתכנית תוך כדי הרחבתה פי שנים ויותר.

- **יצירת תכנית מגוונת:** אפשרויות הבחירה בקמפוס הר הצופים הן מצוינות. גם בקמפוס ספרא הבחירה היא מגוונת. קשה לנו יותר בקמפוס רחובות ועין כרם, לא רק בגלל המרחק, אלא בעיקר בגלל שהדרישות עדיין קטנות ולכן הקהל קטן ועימו גם ההיצע.

- **גידול בדרישות ביוזמת הפקולטות:** הפתיחה בהיקף מצומצם (רק חד-חוגיים, רק 4 נקודות, רק תלמידי הר הצופים וספרא) אפשרה קבלה קלה יותר של התכנית גם על ידי המתנגדים לה. העובדה כי הגידול בדרישות נעשה ביוזמת החוגים והפקולטות תרם לחיזוק שורשי התכנית ולהפחתת ההתנגדות.

3.9.2 חולשות

- **מעמסה על החוגים:** התכנית דורשת מספר רב של מורים שהחוגים משתדלים "לספק". במקרים מסוימים הויתור על מורה הוא קשה, בעיקר על מורה טוב שנדרש גם בחוג שלו.
- **הפיצול לארבעה קמפוסים:** הפיצול מקשה עלינו מאד, מביא לכפילויות מיותרות, מחייב גיוס מספר גדול יותר של מורים ומצמצם את אפשרויות הבחירה בקמפוסים שמחוץ להר הצופים.
- **אופי הקורסים בתכנית:** בחירת הקורסים לתוכנית נעשית בתהליך שאינו מבוקר דיו. יש קורסים ייעודיים שנבנו תוך מחשבה על קהל היעד. אבל יש גם קורסים רבים שמבוססים על שינויים של קורסים קודמים. אין פורום שבו נידון קוריקולום הקורס ונבחנת השאלה: "האם זה החומר שנכון להעבירו? האם הוא מאורגן בדרך הטובה ביותר לקהל היעד?"
- **בחירת הקורסים לקמפוסים השונים:** הבחירה מבוססת על שפע אילוצים, כמו למשל: אילו מורים אנו מצליחים לגייס. אין כיום יכולת לבנות מערך נכון ואז לצאת ולגייס אליו את הקורסים והמרצים המתאימים. המערך של הקורסים הניסויים בהר הצופים הוא דוגמה לארגון נכון. הוא כולל קורסים מהמכונים השונים של הפקולטה מדעי הטבע, שנתפרו כדי להציג את הדיסציפלינות השונות במדעים הניסויים, עם דגש על המדעים הבסיסיים (שני קורסים בפיסיקה, קורסי מבוא בכימיה, ביולוגיה, אבולוציה, מתמטיקה, גיאולוגיה, מדעי הים, מדעי המחשב), בתוספת קורסים המאירים נושאים מצומצמים יותר שגם הם מבהירים היטב את אופי הידע, המחקר ושיטות החשיבה בתחומם (למשל: קורס מרפואה על מוות וחיים, קורס על תרופות, קורס על ביוטכנולוגיה בחקלאות ועוד). המקבץ של קורסי רוח וחברה בקמפוס ספרא הוא דוגמה פחות מוצלחת. רק חלק מהדיסציפלינות במדעי החברה והרוח מיוצגות וחלק מיוצגות ביתר (למשל עבודה סוציאלית).
- **הירידה בשביעות הרצון של הסטודנטים מהתכנית:** אנו חייבים ליצור קשר ישיר ובלתי אמצעי עם הסטודנטים, להקשיב להם יותר ולבנות תכנית לשיפור התדמית של הסטודנטים.

4. הוראה, למידה ותוצאות למידה

4.1 שיטות ההוראה הנהוגות בתכנית

תכנית אבני פינה שינתה את תוכן לימודי הבוגר, אך לא את דרכי ההוראה באוניברסיטה. מעצם הגדרתה, היא בנויה מקורסים במתכונת הרגילה. יחד עם זאת, הוראה של מקצוע מתחום מסוים לאנשים מתחומים אחרים, שאינם מכירים את רעיונות היסוד ואת אוצר המילים של המקצוע, מחייבת את המורה לחשיבה חדשה על חומר הקורס, ליצירת אמצעי המחשה חדשים ולהתמודדות עם שאלות על נושאים שהם מובנים מאליהם בהוראת תלמידי הדיסציפלינה ממנה בא המורה.

רוב קורסי אבני פינה הם קורסים פרונטליים, הניתנים בפגישות שבועיות בנות שיעורים לאורך הסמסטר (2 נ"ז). קורסים בודדים ניתנים כסדנאות. במספר קורסים משולבים סיורים. קורסים גדולים משני נ"ז הם נדירים. קורסים גדולים הם בעייתיים כי קשה יותר לתלמיד למצוא שני "חלונות" במערכת מאשר למצוא "חלון" יחיד שמתאים לקורס. הדבר משמעותי, כי אין כל אפשרות להתאים את קורסי אבני פינה למערכת המובנית של כלל החוגים.

הקורסים כוללים מטלות נוספות. ברובם נדרשת קריאה של טקסטים ובחלק גדול ניתנות מטלות בית: תרגילים לפתרון, או הגשת עבודות. התרגול הפרונטלי מוגבל, כי קשה לקיימו במסגרת של שני נ"ז. אולם יש והמתרגל מעביר חלק מהשיעורים או נותן פגישות שהן מעבר לשתי שעות ההרצאה השבועיות להדגמות, להבהרת מונחים, לפתרון שעורי הבית או לעזרה למתקשים.

4.2 שימוש בטכנולוגיות מידע בהוראה ולמידה

לא נעשה שימוש משמעותי בטכנולוגיות מידע בקורסים השונים. יש כוונה לבדוק את האפשרות להוראה מרחוק במסגרת החיפוש אחרי פתרונות יצירתיים לבעיית ריבוי הקמפוסים. מערכת להוראה מרחוק הוצבה במאי 2012 בקמפוס ספרא ובקמפוס רחובות. קיימת גם כיתה מולטימדיה משוכללת בהר הצופים. אנו מקווים שהמערכת תעבוד בצורה משביעת רצון, כך שבשנה הבאה נוכל לערוך ניסוי ולפתוח קורס בהוראה מרחוק לתלמידי רחובות.

כ-30 קורסי אבני פינה צולמו עד כה והועלו לרשת (זהו פרויקט הצילום הגדול באוניברסיטה). הדבר מסייע רבות לסטודנטים. לא בוצע סקר לבדיקת השימוש בחומר המוקלט והשפעת ההקלטות על הנוכחות בקורסים. במספר קטן של קורסים המרצה מקליט את עצמו (אודיו ללא וידאו) ומעלה את ההקלטות ומצגת ה-PowerPoint לאתר. התגובות טובות, אך תפעול מכשיר ההקלטה ואפשרויות העריכה לפני העלאה לאתר מוגבלות.

4.3 נוכחות בשיעורים

על פי התקנון (נוהל 6.1.4), התלמידים חייבים להגיע לכל השיעורים:

"השתתפות התלמידים בשיעורים, תרגילים, סמינריונים, הוראה במעבדה וכד' היא חובה. אי השתתפות סדירה בלימודים אלה, לרבות בשל חפיפת קורסים, עלולה לשלול מן התלמיד את זכותו לקבל ציון סופי בקורס."

עם זאת, ידוע כי כלל זה אינו נאכף ברבים מן הקורסים באוניברסיטה, ויש תלמידים רבים שאינם מופיעים. בתוכנית כמו אבני פינה חשוב להקפיד על נוכחות, ואנו מבקשים מהמורים לעודד נוכחות בדרכים שונות. בחלק מהקורסים נבדקת הנוכחות, באחרים ניתנים חומרים או תרגילים בכיתה. במקרים שבהם התגלו בעיות (לדוגמה: קבוצת סטודנטים שלמה שנעדרה מהקורס), הובהרה חובת הנוכחות. תלמידי שנה ב' בחוג מסוים, שלגביהם התעוררה בעיה של השלמת חובת אבני פינה, הציעו שהם יירשמו לקורס מצולם. ההצעה נדחתה. העדפנו להפחית את החובה באותה שנה, תוך סירוב ליצירת פיקציה. כפי שצוין בסעיף הקודם, עדיין לא נבדקה השפעת צילום הקורסים על נוכחות התלמידים בשיעורים.

4.4 טיפול בתלונות תלמידים

התלמיד בתכנית אבני פינה מוצא את עצמו לא פעם מול מורה מתחום אחר, מורה שמזכירות החוג אינה מכירה ושאינו כפוף לראש החוג של התלמיד. מצב זה עלול לגרום אצל התלמידים

להיסוס להתלונן כאשר מתגלות בעיות, אם מחוסר הכרת הכתובת ואם מחוסר אמון ביכולת המערכת המוכרת לטפל בתלונה. הנוהל במקרה של תלונה הוא פנייה למזכירות הפקולטה של התלמיד, שבמקרה הצורך פונים אלינו, אך לאור המצב פתחנו לתלמידים אפשרויות נוספות. תלמידים רבים פונים ישירות אל רכזת התכנית בדוא"ל או באמצעות משלוח הודעה דרך אתר התכנית. חלקם מגיעים למשרדה. מעטים פונים ישירות לראש התכנית. גם אם התלונה הגיעה למזכירות הפקולטה של התלמיד והיא נוגעת למרצה או מחייבת בירור איתו, היא מקודמת אלינו והקשר עם מרצה הקורס נעשה על ידי רכזת אבני פינה או, במקרים מיוחדים, על ידי ראש התכנית.

התלונות נבדקות מול מורה הקורס או מזכירות החוג של אותו מורה והתלמידים נענים ישירות ע"י רכזת אבני פינה או ע"י מזכירות הפקולטה. מספר דוגמאות לתלונות מובאות בפסקה 5.6.

4.5 הערכת הלמידה

הערכת הלמידה מתבצעת במגוון דרכים.

הישגי הסטודנטים בתכנית נמדדים בדרך המקובלת על פי הישגיהם בשיעורי בית, בחנים, בחינות, כתיבת עבודות, הצגות בכיתה וכו'. אנו מעודדים מתן מטלות בקורסים והן מאפשרות למורה לחוש ברמת הלמידה כבר במהלך הסמסטר. ברוב הקורסים מתקיימות בחינות סיום, אך יש גם קורסים שבהם מטלת הסיום היא עבודה. אנו משתדלים ליצור האחדה בציוני הקורסים.

המרצים בתכנית באים מפקולטות שונות ותרבויות הוראה ולמידה שונות. הדבר עלול לגרום לחוסר תיאום בין ציפיות המרצה והתלמידים. אנו מעודדים את המורים לתת תרגיל מדמה בחינה במהלך הקורס, כדי שהתלמידים ידעו בעוד מועד מה מצפה להם בסופו. גם ממוצע הציונים בקורס הוא תלוי תרבות התחום שממנו בא המורה. עם זאת, איננו רוצים שייווצר מצב שבו התלמיד יודע שאם יצליח להירשם לקורס מסויים הרי שציונו צפוי להיות 90 ומעלה, בעוד שאם ירשם לקורס אחר, שגם לו היסטוריה ידועה, יקבל 20 נקודות פחות. לכן, פנינו אל המרצים בבקשה לדאוג לכך שאם הכיתה מתפקדת באורח רגיל, ינוע הציון הממוצע בין 78 ל-85. אנו משוחחים עם מרצים שחורגים מתחום זה בצורה משמעותית.

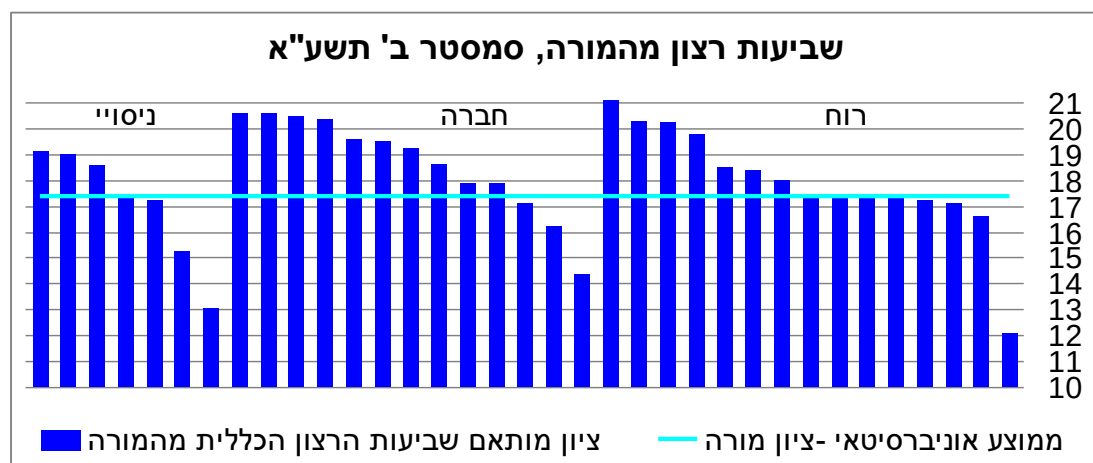
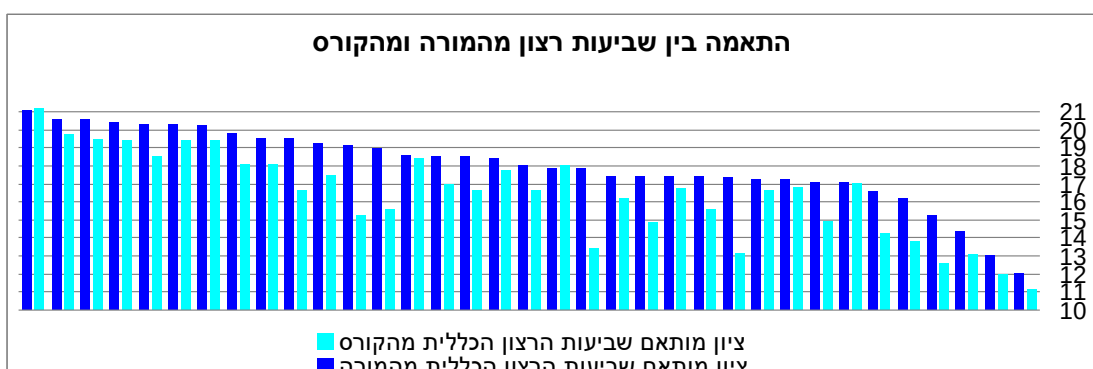
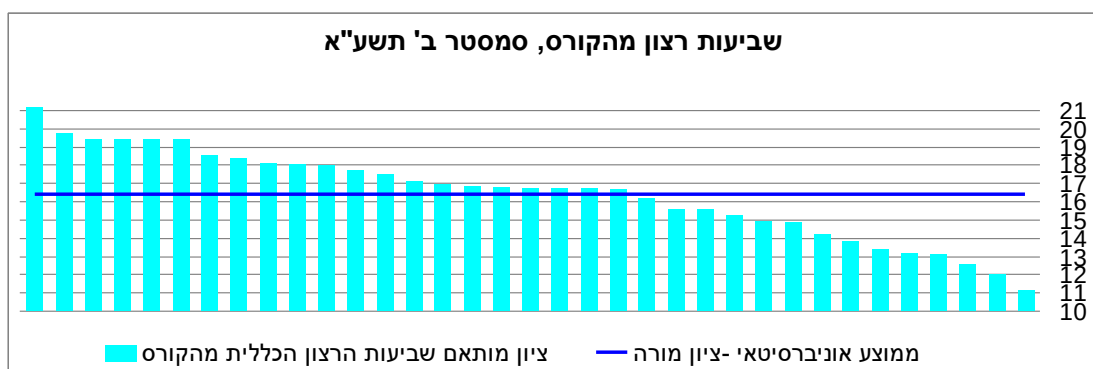
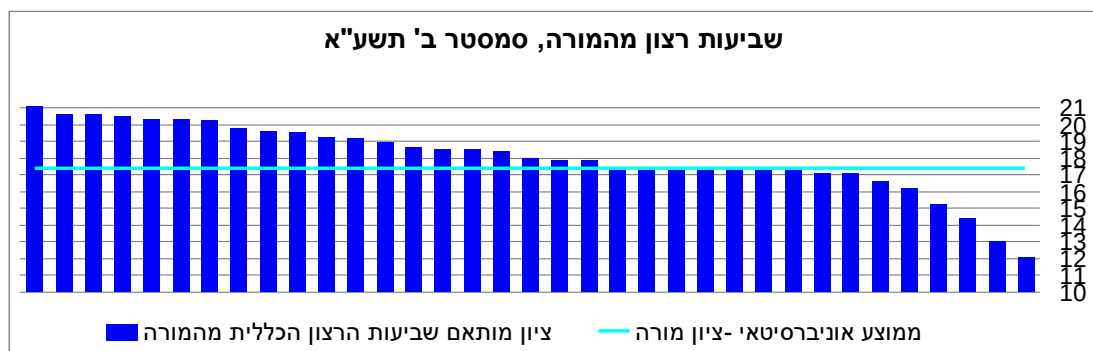
כלים נוספים להערכת הלמידה הם משוב שבו הסטודנטים מתבקשים להעריך את שביעות רצונם מהכלים לניתוח וחשיבה המוקנים בקורס ומהיידע המוקנה בקורס. הראיונות עם המרצים הם כלי נוסף להערכת הלמידה, מבחינתו של מורה הקורס.

4.6 הערכת ההוראה

הערכת ההוראה בתכנית אבני פינה מתבססת על מגוון דרכים ואמצעים.

- משוב ההוראה האוניברסיטאי הרגיל. משוב זה מנוהל על ידי האגף למנהל תלמידים. המילוי הוא אינטרנטי ואחוז המשיבים בו השנה עמד על 45%.
- סקר אבני פינה, המופץ אינטרנטית לכלל התלמידים בקורסי אבני פינה. אחוז המשיבים בשנת תשע"ב עמד על 45%.
- שתי שאלות בסקר דיקנט הסטודנטים הנוגעות לתכנית אבני פינה.
- ראיונות עם המרצים בתכנית בסיום כל סמסטר.

- משוב ממזכירות הפקולטות.
 - ביקורים של צוות אבני פינה בשיעורים.
 - פניות ממרצים.
 - פניות של סטודנטים למזכירות אבני פינה בשאלות, בקשות, תלונות ותשבחות על קורסים.
 - פניות של מזכירות החוגים והפקולטות.
- נגה כהן, סטודנטית המועסקת בתכנית, מרכזת את תוצאות שלושת המשובים, בונה קובץ אחד שמשלב אותם גם עם הציון הממוצע בקורסים, ומעבדת את התוצאות לצורך הסקת מסקנות.
- בסך הכול שביעות הרצון מההוראה בקורסים היא טובה. באופן כללי, התשובות מצביעות על הערכה גבוהה ליידע המוקנה ושביעות רצון נמוכה יותר מהכלים לחשיבה. מרצי התכנית זוכים לדירוגים גבוהים וממוצע שביעות הרצון מהקורסים ומהמורים בתכנית גבוה מהממוצע האוניברסיטאי (איור 4). עם זאת ישנם גם קורסים שבהם הדירוג הוא נמוך. במקרים אלו מתקיימת שיחה עם המורה. במקרה אחד הוביל הדבר להחלפת המרצה ובשני מקרים אחרים -- לויתור שלנו על ניסיון לשכנע מרצה שימשיך במתן הקורס. במקרים אחרים מתבררת סיבת

איור 4. שביעות רצון הכללית מהמורה ומהקורס על פי משאל ההוראה האוניברסיטאי.

הדבר ומוסקות מסקנות, למשל שינוי אופי הקורס או שינוי אופי המטלות בו. במקרה שבו נתקלנו לאחרונה התמזל מזלנו והמרצה שדורג נמוך במשאל ההוראה נתן עבודות בקורס, וכך התאפשר לנו לראיין בעל פה את הסטודנטים כשהגיעו למסור את העבודות. הסתבר שהדירוג הנמוך נבע בעיקר מעומס המטלות בקורס (תרגילים רבים ועבודה מסכמת) ומאי התאמה בין שם הקורס לתוכנו. העניין נפתר בשיחה עם המרצה ואנו מקווים לשיפור בשנה הבאה.

בדרך כלל אין צורך לחכות עד לסיום הקורס כדי לאבחן בעיות. הסטודנטים מגיבים אחרי מספר שיעורים והתאמות מתבצעות כבר במהלך הסמסטר. כך היה בקורס בפיסיקה שבו התרגילים היו קשים מדי, או בקורס במדעי הרפואה שבו עבודת האמצע הייתה קלה מדי.

חשוב לזכור כי לא כל הבעיות עולות מתלונות או ממשובי הסטודנטים. אחד מהאתגרים החשובים העומד בפני צוות התכנית הוא ההקפדה על רמת קורסים נאותה. יש לשים לב גם לקורסים שבהם רמת החומר היא נמוכה ואינה מאתגרת את הסטודנטים, או שהדרישות הן מינימליות והסטודנטים חשים שניתן להצליח בקורס ללא מאמץ נאות. אנו משתדלים לאתר גם קורסים כאלו, משוחחים עם המרצה ומבקשים להקפיד על נוכחות ועל דרישות. המטרה היא שהתלמיד ישקיע בקורס מאמץ דומה לזה שהוא משקיע בקורס עם מספר נקודות זהה בחוג שבו הוא לומד.

משובי הוראה וציוני קורסים משמשים אותנו גם בבואנו לקבל מורה חדש לתכנית. הדירוג שלו זכה בהוראה בחוג שלו משמשת אותנו כמדד לטיב ההוראה (בנוסף לחוות דעת ראש החוג ושל נציג הפקולטה בוועדת אבני פינה). במקרה אחד סירבנו לקבל לתכנית קורס שבו היה ממוצע הציונים גבוה מ-93 לאורך מספר שנים.

4.7 עוצמות וחולשות בהוראה ובלמידה

4.7.1 עוצמות

- התכנית הצליחה לגייס לשורותיה מרצים ידועים וטובים וליצור תדמית רצינית ותובענית. אין התייחסות לקורסים כאל קורסי "מיקי מאוס", קורסים קלים ומבדרים. התלמידים מבינים כיום כי גם קורסי אבני פינה דורשים, ברובם, השקעה ורצינות.
- מערכת הבקרה על הקורסים היא טובה. המשאלים, הראיונות והמשוב היומיומי מהסטודנטים מאפשרים בקרה על רמת הקורסים, רמת הדרישות ורמת הציונים.
- הבקרה על הציונים בקורסים והבקשה מהמרצים לשמור שממוצע הציונים בקורס ינוע בין 78-85 וימנע התרכזות של סטודנטים בקורסים שבהם הציונים ידועים כגבוהים (מה שקרה במספר מקרים בשנה השנייה לתכנית).

4.7.2 חולשות

- הסכנה של התדרדרות לתוכנית קלה ולא מוערכת קיימת תמיד, ושמירת תדמית התכנית מחייבת עבודה נמשכת. רבים מהסטודנטים סבורים שקורסים אלו צריכים להיות אתגרות מהנות, אך גישתנו שונה.

- קשה לפקח על יותר ממאה ועשרים קורסים הניתנים בארבעה קמפוסים.
- תחלופת המרצים היא גבוהה יחסית למקובל בחוגים ולוקח זמן למורה לסייל את רמת הקורס לגובה הנכון.

5. הטיפול בסטודנטים

5.1 מערך הטיפול בסטודנטים

קהל הסטודנטים באבני פינה כולל כמעט את כל תלמידי האוניברסיטה, וברור כי צוות התכנית אינו יכול לטפל לבדו בכל הקהל. מעבר למתן מידע לתלמיד דרך האתר, רוב הטיפול נעשה על ידי מזכירות החוגים והפקולטות על פי כללים שנקבעו בוועדת אבני פינה, ובעיות שחורגות מהמקובל מגיעות לבירור משותף. בדרך כלל תועבר התשובה לתלמיד דרך הפקולטה, או תוך יידוע הפקולטה על תשובתנו, וזאת על מנת למנוע מצבים שבו יינתנו תשובות שונות לתלמיד. עם כל זאת, דלתותינו -- הפיסיות והאינטרנטיות -- פתוחות לתלמידים, שמרבים לפנות אלינו.

הפעולות המתבצעות על ידי מזכירות אבני פינה הן:

- אתר התכנית (<http://ap.huji.ac.il>) מפרט את הדרישות מהסטודנט בהתאם לשנתון ולמסלול הלימודים אליו שייך התלמיד.
- מענה על שאלות דרך מערכי תמיכה אוניברסיטאיים: שאלות בדוא"ל ודרך האתר, פורום אתר אבני פינה, פורום שליחת הודעות באמצעות אגף מנהל תלמידים ודרך שתי מערכות המחשוב הפועלות בפקולטות העיוניות והניסוייות.
- קבלת קהל (מרצים, סגל מנהלי, מתרגלים ותלמידים) יומיומית במשרד אבני פינה, לצרכים שונים: מענה על שאלות, ייעוץ, טיפול בהכרה בקורסים בתיאום עם מזכירות הפקולטות והחוגים.
- המשרד משמש נקודת תיווך להגשת תרגילים, להעברת בחינות בין הקמפוסים ואף מהווה מקום לעיון בבחינות לאחר בדיקתן.

5.2 חובות אבני פינה ושילובן בעומס הלימודים של התלמידים

דרישות החובה מהסטודנטים בנושא אבני פינה פורטו בסעיף 3.2 ומוצגות בפירוט בטבלאות שבנספח 10.4. **הדרישות משתנות משנה לשנה ואנו מעדכנים אותן באתר אבני פינה ובמזכירות הפקולטות.**

5.3 פטורים

יחד עם וועדת נהלי הלימודים האוניברסיטאית, נקבעו כללים לפטור מחובת אבני פינה ולהכרה בלימודים קודמים כמילוי חובה זו. שני העקרונות המנחה אותנו במתן הפטור הם:

- לא כל קורס מתאים להיות קורס אבני פינה ולכן גם לא כל קורס שנלקח מחוץ לדיסיפלינה שבה מתמחה התלמיד מקנה פטור;

- תכנית אבני פינה נועדה להרחיב אופקים לתחומים שאינם מוכרים לתלמיד. אם התלמיד כבר נפתח בדרך אחרת בצורה משמעותית לאחד מהתחומים הללו, ניתן לפטור אותו מלימודי תחום זה כולו. אנו החלטנו שתלמיד שבא ממוסד אקדמי מוכר אחר והשלים יותר ממחצית נקודות הזכות השנתיות בחוג ששיך לאחד מתחומי הידע שלנו (רוח, חברה, ניסויי) יהיה פטור מדרישות אבני פינה בתחום אותו למד. לדוגמה: תלמיד שלמד באוניברסיטת בן-גוריון את לימודי שנה א' בביולוגיה והחליט לעבור ללימודי כלכלה באוניברסיטת העברית יהיה פטור מכל לימודי התחום הניסויי. אם הוא לקח שם גם שני קורסים בהיסטוריה, הם לא יוכרו כי הוא למד ביולוגיה, לא היסטוריה. תלמיד שבא מתל אביב ולמד שם שנה בחוגים להיסטוריה ומדע המדינה ובא אלינו ללמוד מדע המדינה יהיה פטור מתחום רוח על סמך לימודי ההיסטוריה בתל אביב הוא יהיה חייב בקורסי התחום הניסויי. אם הוא בא ללמוד אצלנו כימיה הוא יזכה בפטור מתחומי רוח וחברה, כלומר יהיה פטור מלימודי אבני פינה. הפירוט המלא של כללי הפטור ניתן בנספח 10.5.

5.4 בחינות ומועדים מיוחדים

על פי מבנה התכנית, האחריות האקדמית והאדמיניסטרטיבית לקורס היא בידי החוג והפקולטה שמהם בא המורה. עם זאת יש לזכור כי חלק גדול מהקורסים ניתנים בקמפוס אחר לתלמידי הפקולטות האחרות. נושא הבחינות מטופל בהתאם לאילוף זה.

ראשית, לוח הבחינות נבנה ע"י רכזת התכנית במסגרת מספר אילוצים מרכזיים: התחשבות בלוח של מרצי הקורסים (שבתונים, נסיעות וכו'), זמינות אולמות לבחינה בקמפוס המארח והתייעצות עם מזכירות חוגים בניסיון להתחשב במידת האפשר בלוח הבחינות של התלמידים. התחשבות כזו אפשרית כאשר רוב התלמידים באים מחוג מסוים או ממספר מוגבל של חוגים. בהר הצופים ובקמפוס ספרא התלמידים באים ממגוון גדול של חוגים ולא ניתן לתאם מועד מוסכם. משום כך חשוב לפרסם את מועדי הבחינות לפני תחילת הלימודים, כי האינפורמציה דרושה לתלמיד בבואו לבחור את הקורסים שהוא מתעתד ללמוד.

המרצה מחבר את הבחינה והיא מועברת באמצעות צוות התכנית מחוג האם לרכזי הבחינות בכל קמפוס מארח, להמשך טיפול בשריון אולמות, הקצאת משגיחים, אספקת מחברות בחינה וטיפול במידת הצורך בתלמידים הזכאים לתוספת זמן, או לכתיבת הבחינה על מחשב. הבחינות נאספות בסיומן ומועברות למרצים לבדיקה. בתוך שבועיים על המרצים לפרסם ציונים, אשר מוזנים באמצעות מזכירות חוגי האם שלהם. הבחינות נסרקות והתלמידים יכולים לצפות בהן אלקטרונית.

תלמידים המעוניינים לגשת למועד בחינה מיוחד, מגישים בקשה לוועדת ההוראה של פקולטת האם האחראית על הקורס, שדנה בבקשות ומחליטה בהתאם לנהלי הלימודים האוניברסיטאיים. במקרים רבים צוות תכנית אבני פינה מסייע בקבלת מידע מלא על מצב התלמיד וביצירת שיתוף פעולה בין פקולטת האם של התלמיד לבין הפקולטה של המורה שבידה ההחלטה. חשוב לציין כי קורסי אבני פינה מוגדרים כקורסי בחירה, וכפי שנקבע בהסכם שנוסח בין האוניברסיטה לאגודת הסטודנטים, במקרים שבהם יש חפיפה בין מועדי בחינות של שני קורסי בחירה או בין קורס חובה לקורס בחירה, אין זכאות למועד מיוחד.

5.5 פרסום המידע לסטודנט

אתר אבני פינה הוא הכלי העיקרי לפרסום המידע לסטודנט. הוא כולל את נתוני השנתון על הקורסים ומרחיב מעבר לנתונים אלו. המידע אודות חובות התכנית מתפרסם ומתעדכן מדי שנה, ניתנות תשובות לשאלות נפוצות והוא מאפשר גישה לצפייה בקורסים המצולמים. קישורים בולטים מפנים לאתר התכנית מאתר קטלוג הקורסים (שנתון) ומאתר מנהל תלמידים. הכוונה בעתיד היא לשלב קישור לאתר אבני פינה מכל אתרי החוגים והפקולטות.

המידע הניתן באתר התכנית הינו כללי וחל על רוב תלמידי הפקולטות. אולם תלמידים הלומדים במסלולים ושילובים פחות שכיחים יזדקקו לעצה אישית. במקרים של אי בהירות, התלמיד פונה למזכירות הפקולטה. זו עשויה להתייעץ עם מזכירות אבני פינה, אך בכל מקרה, התשובה הסופית על שאלות הקשורות לחובות התלמיד ניתנת על ידי מזכירות פקולטת האם שלו. נוהל זה מונע בלבול והרשמה מיותרת לקורסים. הוא גם מבטא אחידות ותמיכה של מזכירות הפקולטות בתכנית. מזכירות הפקולטה גם בודקת בעת סגירת התואר את העמידה של התלמיד בדרישות.

5.6 תלונות על התכנית והקורסים: הפתיחות לתלונות והטיפול בהן

ניתן לחלק את התלונות לשני סוגים:

- תלונות במישור האקדמי: מתקבלות תלונות על רמה גבוהה מידי בקורס, על קשיים בהכנת המטלות והעומס הנוצר בשילוב עם יתר מטלות הקורסים האחרים. כמו כן, קיימת תחושת חוסר וודאות באשר למבנה הבחינה בשל אופייה הלא מוכר ושייכותה לתחום ידע הזר לתלמידים. בעת קבלת תלונות מסוג זה, אנו מבררים את הסוגיה יחד עם המרצה שעושה שינויים והתאמות במידת הצורך. לבקשת התלמידים ובניסיון להפיג את העמימות ולהרגיע אותם, עוזרי ההוראה בקורסים עורכים שעות קבלה, מקיימים תרגולי חזרה לפני בחינות, ומעבירים שיעורי תרגול נוספים. מקרים של אי שביעות רצון מרמת קורס נמוכה מידי אינם באים, בדרך כלל, לידי ביטוי בתלונה אלא רק במשוב של סוף הקורס, כמצוין למעלה.

- תלונות במישור האדמיניסטרטיבי: מתקבלות תלונות על אולמות שאינם מתאימים לקורס, ביטולי שיעורים שלא הודיעו עליהם בזמן, קביעת בחינות החופפות למועדי בחינות בקורסי חובה, איחור במתן ציונים על בחינות, בעיות בסריקת הבחינות (בעיקר בקורסים מהפקולטה לרפואה, שם הונהגה הסריקה רק השנה) ועוד. התלונות מתבררות מול המרצים, החוגים והפקולטות וזוכות למענה. למשל, במקרה שבו נקבע תאריך בחינה שרוב התלמידים התקשו לגשת אליו, מזכירות התכנית תיאמה עם המרצה ועם תלמידי הקורס מועד חדש שהיה נוח יותר לכולם.

5.7 עוצמות וחולשות – טיפול בסטודנטים

5.7.1 עוצמות

- במהלך שלוש השנים עוצבו נהלים שקופים שמקלים על העבודה גם מול המזכירות וגם מול הסטודנטים.
- נהלי הפטור מדרישות התכנית מתבססים על היקף לימודי הקודמים של התלמיד ולא על בסיס קורסים בודדים שלקח. הנוהל יוצר "בקרה" על רוחב האופקים שרכש התלמיד ועונה בצורה ברורה ופשוטה על שאלות התלמידים בנושא זה.

- האצלת סמכויות למזכירות הפקולטות, בנושאי הכרה ופטור מחובת התכנית, מפשטת את עבודת הפקולטה ומעצבת נהלי עבודה נכונים. נוהל זה גם מבטיח טיפול נכון בעת סגירת התואר.

5.7.2 חולשות

- בעוד נהלי העבודה מול מזכירות הפקולטות התגבשו היטב, לא הגענו עדיין אל כל מזכירות החוגים ויועצי הלימודים ולא יידענו אותם אישית על נהלי התכנית.
- פטורים: נהלי הכרה ופטור מחובות אבני פינה הוסדרו עבור רוב תלמידי הפקולטות הלומדים במסלולים המרכזיים. יש לסיים את גיבוש הנהלים עבור מסלולי לימודים פחות שכיחים.
- סריקת בחינות: יש עדיין בעיות ויש לעקוב אחר הנושא באמצעות מזכירות החוגים במטרה להנגיש אותן לתלמידי כל הפקולטות במרוכז וללא סרבול אדמיניסטרטיבי מיותר.
- הקצאת אולמות להוראה ולבחינות בקמפוסים: יש עדיין בעיות של אולמות בתחילת כל סמסטר, בעיקר בהר הצופים. קורסי אבני פינה זכו במספר מקרים לעדיפות נמוכה יותר מאשר קורסי הפקולטה המארחת. יש להסדיר נושא זה.

6. סגל ההוראה

6.1 מדיניות גיוס מרצים

עם תחילת מועד בניית תכנית הלימודים (חודש פברואר מדי שנה) נשלחים מכתבים אישיים לכל ראשי החוגים וראשי וועדות ההוראה בפקולטות. מכתב הבקשה מפרט את פעילותה של תכנית אבני פינה והוא חלק ממהלך שנועד לחזק את שיתוף הפעולה בין התכנית לבין החוגים בהרכבת התכנית השנתית. כל ראש חוג מתבקש להציע מדי שנה בין קורס אחד לשלושה, אשר יציגו בצורה נאותה את הדיסציפלינה של החוג. בנוסף, נפגשים ראש התכנית והרכזת עם ראשי החוגים בפקולטות ונועצים בהם אילו קורסים עשויים להאיר את תחומם בצורה הטובה ביותר לתלמידי הפקולטות האחרות, ואיזה מרצים יוכלו להתאים למשימה וללמד קורס אבן פינה. אנו בודקים את תוצאות משאלי ההוראה של המורה ומשתדלים להיוועץ בגורם נוסף כדי להעריך את התאמת המרצה. בחלק מהמקרים צוות התכנית, בתיאום עם ראש החוג, פונה באופן עצמאי למרצים בהצעה לקחת חלק בתכנית. תשובה חיובית תוביל לבדיקה נוספת עם ראש החוג. אנו משקיעים זמן ומאמץ בחיזוק שיתוף פעולה זה, בתקווה שבעתיד תוטמע שיגרת עבודה שלפיה על כל חוג להקצות מרצים גם לתכנית אבני פינה בעת בניית תכנית הלימודים של החוג.

6.2 התאמת אנשי הסגל לתכנית והשפעתם על בחירת הקורסים

בבחירת המרצים אנו משתדלים להגיע אל המרצים הטובים יותר, וזוכים ללא מעט הצלחות (ראו רשימות הקורסים והמרצים בנספח 10.6). חשוב לנו לגייס אנשי מדע מובילים, תוך שימת לב לכישוריהם כמורים. אנו מאמינים כי התלמיד מקבל מהחוקרים הטובים הבנה עמוקה יותר של

מהות הדיסציפלינה. בדרך כלל נושא הקורס מוצע על ידי המורה או מתגבש בשיחה בינו לבינינו. בשיחה כזו אנו גם מנסים להבהיר את הרמה הדרושה בקורס, את מטרת התכנית והרציונל מאחוריה. דבר זה נכון בעיקר בקורסים הייעודיים והוא נדיר יותר בקורסים הלא יעודיים. ההצלחה במשיכת מורים טובים מתבססת בעיקר על הכרתם בחשיבות התכנית ונכונותם לתרום לה. עניינים חשובים נוספים הם מתן סיוע בהוראה (ראו פרק 7). בכדי לבסס את ההוראה על אנשי הסגל, הגבלנו את מספר הקורסים שמלמדים מורים עמיתים לפחות מ-10% ונמנענו מקורסים שמעבירים דוקטורנטים. עם זאת, אנו שמחים לארח בתכנית דמויות בולטות שאינן בסגל ההוראה, כמו למשל השופטת דליה דורנר. השנה, עלה מספר המורים העמיתים והמורים מבחוץ ל-18%, אך חלק משמעותי מהם ירשנו משילובם בתכנית של קורסים כלליים שהתקיימו בקמפוס עין כרם ורחובות ושהועברו עוד קודם לכן על מורים מן החוץ.

6.3 הטיפול במרצים

תנאי הכרחי לגיוס אנשי סגל מובילים להוראה בתכנית הוא מתן יחס מעולה למורים. צוות התכנית עושה מאמצים רבים על מנת לסייע ולהקל בכל דרך על המרצים בקמפוסים השונים. הקשר עם המרצים הוא הדוק ורציף לכל אורך השנה. הוא מתחיל בשיחה עם המרצה לקראת פתיחת הקורס על ציפיותיו מהקורס, צרכיו המיוחדים ויידועו על מרקם התלמידים. כמו כן, ניתן סיוע וטיפול בשאלות סטודנטים המשתתפים אודות הקורס ומטלותיו, רכישת ספרים לבקשת המרצה והצבתם בספריות הקמפוסים ואף סיוע בתפעול אתר הקורס. הקורס מסתיים במפגש עם המרצה במטרה להקשיב לחוויותיו מהקורס, לשמוע על הבנות חדשות, לאסוף הצעות לשיפור הן במישור האקדמי והן במישור האדמיניסטרטיבי, ולהתעדכן בתכניות להמשך ובמסירת מידע מאתנו על מגמות התכנית. בסיום כל שנה אנו עורכים מפגש עם המרצים, שומעים מרצה אורח ומשוחחים על התכנית. כעשרים מורים מגיעים למפגשים.

לקראת השנה הבאה אנו רוצים להכין עבור כל מרצה תיק קורס ובו אינפורמציה על התכנית, על נהליה וכן פרטים על התלמידים שנרשמו לקורס: מאילו פקולטות הם באים ובאיזו שנה לתואר הם.

6.4 עוצמות וחולשות – הסגל האקדמי בתכנית

6.4.1 עוצמות

- מרצים רבים מוכנים לבוא ולהורות בתכנית מתוך הכרה בחשיבותה. כתוצאה מכך יש לנו צוות מרצים מצוין בתוכנית.
- אנו זוכים לשיתוף פעולה מראשי חוגים רבים.
- אנו מצליחים לתת למורים יחס טוב והרגשה שהם מוערכים וחשובים לנו.

6.4.2 חולשות

- התכנית נבנית על היכולת לגייס מרצים ולא על פי תכנית סדורה עם הגיון פנימי.
- עדיין לא גובש נוהל מסודר שמקובל על ראשי החוגים, ובניית התכנית לשנה הבאה היא משימה גדולה שדורשת זמן רב.

- תוצאה ישירה של הסעיף הקודם היא שבניית תכנית הלימודים באבני פינה מתעכבת עד לסגירת השנתון ואף לאחר מכן.

7. תשתיות

7.1 משרדים

משרד אבני פינה ממוקם בחדרי המזכירות האקדמית בקומת הרקטור. ראש התכנית הוא גם סגן הרקטור ומשרדו נמצא באותה קומה. לרכזת נמצא שולחן (!) בחדר אחר בקומה, במשרד היחידה לתכנון ופיתוח אקדמי. משנוספה בתחילת השנה מזכירה, צופף החדר עוד יותר, אך ברור היה שיש למצוא משרד לכל סגל התכנית, כולל לראש התכנית כאשר התפקיד יופרד מזה של סגן הרקטור. גם מבחינת תלמידי התכנית, נכון שיהיה מקום פסי ברור: משרד עם שלט ואפשרות לשיחה שקטה בישיבה וללא הפרעה ליחידה שלחדרה פלשנו. לאחר דיונים וניסיונות רבים למצוא מיקום פסי קבוע לתכנית אשר יסמל את זהותה כתכנית כלל-אוניברסיטאית (ולא בעלת זיקה לפקולטה מסוימת), הוחלט כי משרד ראש התכנית והמזכירות החדשים יוסיפו להיות ממוקמים בקומת הרקטור במשרד שיפונה לצורך זה. בניית המשרדים צפויה להתחיל בחודש יוני 2012.

7.2 כיתות ללימוד ולמבחנים

כחלק משיתוף הפעולה עם הפקולטות, רכזי הבחינות וההוראה בקמפוסים חולקים ביניהם את אירוח קורסי התכנית: הם משריינים כיתות לימוד ומקצים אולמות ומשגיחים לבחינות על פי מספר התלמידים בכל קורס. צוות התכנית מוודא שהמידע הכרוך בכך יועבר לעדכון הגורמים הנכונים בכל פקולטת אם ולידיעת התלמידים. בקמפוסים חד-פקולטטים כמו ספרא, עין כרם ורחובות, האחריות ברורה. בקמפוס הר הצופים, שבו ממוקמים מספר פקולטות ובתי ספר, הלוגיסטיקה של ההקצאות מורכבת יותר והפקולטות הגדולות הן הנושאות העיקריות בהקצאת כיתות לקורסים. עם הגדלת חובת אבני פינה ובהתאם גם מספר הקורסים בתכנית, נצפה להתמודד עם בעיית הצפיפות ומחסור באולמות לקורסים, בעיקר לקורסים רבי משתתפים. הפתרון מחייב את הגברת מודעותן של הפקולטות לצרכי קורסי אבני פינה. על כן, נחוץ מאמץ בין פקולטתי לטובת כלל התלמידים ותכנון מערכתי מדוקדק להקצאת האולמות. כמו כן, על צוות התכנית לארגן את מערכת הקורסים בימים ושעות בהם הביקוש לאולמות נמוך יותר, מה שסייע גם לסטודנטים בהקטנת החפיפה בין קורסי אבני פינה לבין קורסי החובה שלהם.

7.3 אתר התכנית

עם הקמת התכנית, נבנה אתר אינטרנט אינפורמטיבי בכתובת <http://ap.huji.ac.il> לרווחת התלמידים. האתר מהווה עבורם כתובת לקבלת כל המידע הדרוש על אודות מבנה התכנית ותפיסתה, חובות התלמידים בפקולטות ותכנית הקורסים עפ"י תחום הידע והקמפוס בו הם נלמדים. כמו כן, ניתן להקליק על קורסי התכנית באתר ולקבל את המידע גם דרך קטלוג הקורסים (מאתר האוניברסיטה). ניתן אף ליהנות מהרצאות הקורסים, אשר מוסרטות ומועלות לאתר ולאתר YouTube. פרטי ההתקשרות עם צוות התכנית נמצאים גם באתר וניתן לפנות אלינו בכל עת ובכל בעיה, באמצעות מערכת הפניות. בימים אלו אנו נמצאים בסיום המשא ומתן לשדרוג אתר אבני פינה ולהפיכתו לידידותי ונגיש יותר לסטודנטים.

7.4 שירותי ספריות

מזכירות התכנית מתווכת בין מרצי הקורסים לספריות בכל קמפוס. על פי בקשות המרצים, לפני כל סמסטר מתבצעת רכישת ספרים בעזרתן הרבה של הספרניות בספריית כל קמפוס. כמו כן, נסרקים מאמרים בהתאם לרשימות קריאה בקורסים. הנהגת השימוש בטקסטים אלקטרוניים תקל על התכנית ותחסוך כפילות בקניית ספרים לכל קמפוס.

7.5 שירותי וידאו

צילום הקורסים נעשה בשני אופנים: א. צילום על ידי מצלמה אוטומטית שמותקנת בכיתה ומופעלת בתחילת השיעור על ידי המורה. הצילום הוא ברמה נמוכה, אך מאפשר שילוב של צילום המרצה עם המצגת. ב. צילום על ידי יחידת המולטימדיה האוניברסיטאית ששולחת צלם לכיתה. הצילום הוא ברמה סבירה. המצגת נכנסת רק על ידי צילום המסך על ידי הצלם. השנה הותקנה מערכת להוראה מרחוק בקמפוס ספרא ורחובות ואנו מקווים שנוכל לנצל שילוב הוראה מרחוק בין הקמפוסים: קורס אבני פינה שיינתן בספרא יוכל לשרת גם את תלמידי רחובות, שישבו בכיתה המיועדת ויוכלו לשאול שאלות ולענות על שאלות המרצה.

לפני שנה רכשנו רשמקול דיגיטלי קטן המאפשר למורים להקליט את עצמם. שלושה קורסים הוקלטו עם תוצאות טובות וראוי להרחיב את השימוש בטכניקה זו.

7.6 עוצמות וחולשות

7.6.1 עוצמות

עד כה משרדי ראש התכנית והמזכירות ניצבו בקצוות רחוקים של אותה קומה. לאחר בניית משרדי התכנית הצפויה בעתיד בקרוב יאוחדו המשרדים תחת אותה קורת גג ולכך יש חשיבות רבה. מיקום פיסי ומרכזי ימחיש עבור באי המשרד (סטודנטים, מרצים, סגל מנהלי) את יציבות של התכנית ואף יפיג את העמימות סביב סוגיית זהותה כתכנית בלתי תלויה בחוגים פקולטות אחרים. בנוסף, ההחלטה כי משרדי התכנית החדשים ייבנו בצמוד ללשכת הרקטור מצביעה על המשך מתן גב חזק ויציב להמשך דרכה של התכנית.

7.6.2 חולשות

עם הגדלת חובת אבני פינה ובהתאם גם מספר הקורסים בתכנית, נצפה להתמודד עם בעיית הצפיפות ומחסור באולמות לקורסים. הפתרון המסתמן לכך הוא הגברת מודעותן של הפקולטות לצרכי קורסי אבני פינה בהם משתתפים תלמידי כל הפקולטות. על כן נחוץ מאמץ בין פקולטות לטובת כלל התלמידים ותכנון מערכתי מדוקדק להקצאת האולמות. כמו כן, על צוות התכנית לארגן את מערכת הקורסים בימים ושעות בהם הביקוש לאולמות נמוך יותר.

8. תקצוב התכנית

8.1 עקרונות בניית התקציב

תקציב התכנית נבנה ונקבע לאחר שמתבצע ניתוח צרכי התכנית, על היבטיה האקדמיים והאדמיניסטרטיביים ובהתאם לתכנית התפתחות עתידית. עיקר צרכי התכנית מופנה לתשלום לחוגים עבור מורים ועוזרי הוראה (כ-80% מסך התקציב). הוצאות נוספות הן על כוח האדם במזכירות (10%) ועל השגחה בבחינות, צילום קורסים ועריכתם, התקנת מצלמות ומערכות הוראה מרחוק, שדרוג אתר התכנית, רכישת ציוד וספרים לקורסים, כינוס פורום מרצי התכנית, ניתוח משאלי שביעות רצון; פרסום והוצאות שוטפות (10%). השנה נוספה גם השתתפות בבניית משרדי התכנית.

סך התשלומים לחוגים מוערכים באופן הבא:

- נערכת תחזית של מספר הסטודנטים שילמדו קורסי אבני פינה בכל קמפוס
- מספר זה מתורגם למספר הקורסים הדרושים בכל קמפוס. אנו מניחים הרשמה של 60-100 תלמידים בקורסים מיועדים ו-80-30 בקורסים הלא מיועדים.
- ההוצאות על כל קורס מחושבות על פי כללי התקצוב (ראה 8.2) ועל פי הנהוג בו (מרצים, מתרגלים, עוזרי הוראה, בודקי בחינות, סיורים וכו').
- עדכון התקציב עם ההתקדמות בבניית תכנית הלימודים ובדיקתו מול התחזית.

8.2 כללי תקצוב הקורסים

בתחילת תשע"א פותח מפתח לתקצוב הקורסים על פי אפיונים (ייעודיים **לאבני פינה**/לא ייעודיים) ומתוך מהלך להגברת השקיפות בין פעילות התכנית לחוגים. קורסים ייעודיים מתוקצבים בסכום גבוה יותר מהלא-ייעודיים, האחרונים מתוקצבים עפ"י מספר תלמידי אבני פינה המשתתפים בהם וקיום מטלות נוספות מעבר למטלה הסופית.

טבלה 3. מפתח לקביעת תקציב לקורס

אפיון הקורס	מספר תלמידים בקורס	קיום מטלות נוספות בקורס	אין מטלות בקורס (פרט למטלה סופית)
קורס ייעודי	לא חשוב	עד 25,000 ש"ח, על פי ההוצאה המתוכננת	עד 25,000 ש"ח, על פי ההוצאה המתוכננת
קורס ייעודי לא	פחות מ-20 תלמידים	עלות בדיקת בחינות	עלות בדיקת בחינות
קורס ייעודי לא	בין 20-60 תלמידים	5,500	עלות בדיקת בחינות
קורס ייעודי לא	מעל 60 תלמידים	11,000	5,500
קורס ייעודי לא	מעל 90 תלמידים	11,000 + בודק בחינות	11,000

*הסכומים הנקובים בטבלה מבטאים את **עלות** הקורס לתכנית ולא את שכרו של העובד.

8.3 ניתוח צרכים עתידיים:

תוכנית אבני פינה עדיין לא הגיעה למלוא היקפה ומספר הקורסים בה עתיד לעלות בשנים הבאות ולהגיע לכ-200 קורסים. מתוך אלו כ-70 קורסים מיועדים במדעי החברה והרוח בקמפוסים הניסויים וכ-10 בהר הצופים, כ-30 קורסים מיועדים במדעים הניסויים לתלמידי הר הצופים וכ-90 קורסים לא מיועדים שיפתחו מתוך קורסי רוח וחברה לתלמידי הר הצופים. מאחר וכלל ההוצאות הנוספות הן כ-20% מסך התקציב, צפוי התקציב לגדול בכ-60% מעבר לתקציב הנוכחי שהוא כשני מיליון ש"ח.

8.4 מקור התקציב

התקציב כלול בתקציב העבודה של האוניברסיטה. בשלוש השנים הראשונות נעזרנו רבות בתרומות משתי קרנות. בשנה זו ובשנה הבאה נהנית התכנית מהקצבה של ות"ת במסגרת הקול הקורא שהוצא לפיתוח תכנית הרחבת אופקים באוניברסיטאות.

9. תהליך ההערכה

9.1 הערכה שוטפת

כיאות לתכנית ניסוי, אבני פינה מנוטרת ע"י מספר סקרים בשנה: משאל ההוראה של מנהל תלמידים עליו מסתמכים בכל האוניברסיטה, סקר אבני פינה שאנו מעבירים כל סמסטר ומספר שאלות בסקר דיקנט הסטודנטים. בנוסף לסקרים בוצעו ראיונות עם רוב המרצים בסיום כל סמסטר. הסקרים נותחו ברמה הכללית, רמת התכנית כולה ורמת הפקולטה. עדיין יש אינפורמציה רבה שניתן לדלות מהנתונים ומהצלבות ביניהם, ובינם לבין נתונים נוספים על הקורסים. כך גם ביחס לראיונות עם המרצים. בבניית התכנית ועיצובה נעזרנו בעצות רבות וטובות מאנשים מחו"ל שמכירים תוכניות דומות ועסקו בבחינתן. חלקם גם לקחו חלק במפגשי מורי אבני פינה.

התכנית נוטרת על ידי שתי תלמידות מוסמך בסוציולוגיה, גל יצחקי ואיה בר-עוז, במסגרת קורס בסוציולוגיה ארגונית (הדוח הראשוני ודוח ההמשך מצורפים כנספחים 10.2 ו-10.3). הכותבות חלקו שבחים לתוכנית אך גם הצביעו על בעיות והציעו הצעות טובות לשיפור. חלק מההצעותיהן כבר יושמו בפועל.

9.2 הכנת הדוח הנוכחי

הכנת הדו"ח הנוכחי הייתה תרגיל מעולה והבהירה דברים רבים ביחס לתכנית. אנו מקווים להספיק ולשפר חלק מהחולשות שעלו תוך כדי הכתיבה עוד לפני הקיץ הקרוב. הכנת הדו"ח הייתה יכולה להיות מועילה עוד יותר לולא נפלה על תקופה בה רכזת התכנית עזבה והוחלפה והמזכירה שסייעה לה עזבה את האוניברסיטה. העומס על כולנו גדל עקב כך, מה שעיכב את הכתיבה והכניסה למסגרת לחוצה.

9.3 מסקנותינו מדו"ח ההערכה העצמית

בכתיבת הדו"ח הצבענו על עוצמות שונות של התכנית כמו גם על חולשותיה. אנו גאים על הצלחתנו להקים בזמן קצר תכנית כלל אוניברסיטאית ולהפכה לתכנית מוכרת, מוערכת ומובילת-שינוי בכלל האוניברסיטאות בישראל. עם זאת נחשפו במהלך הכנת הדו"ח חולשות לא מעטות של התכנית. על רבות מהן ניתן להתגבר על ידי מתן יותר תשומת לב לפרטים, עבודה

נוספת שלנו ועבודה נוספת עם הגורמים המלווים את התכנית. האתגר המרכזי שעולה מן הדו"ח הוא שיפור תדמית התכנית בעיני התלמידים. כמובן, אין לטעות בפירוש המילה "תדמית". הפתרון לא יבוא מהקמת מערך יחסי ציבור אלא מתלת-שיח כן עם הסטודנטים והמרצים ועבודה משותפת לשיפור החולשות שנחשפו בדו"ח ובעיות נוספות שיעלו בתלת השיח.

10. נתונים ונספחים (בעותק האלקטרוני)

- 10.1 דוח משאל שביעות רצון תכנית אבני פינה 32
- 10.2 דוח ארגוני תכנית אבני פינה – איה בר עוז וגל יצחקי 40
- 10.3 דוח המשך לדוח הייעוץ הארגוני, איה בר עוז וגל יצחקי 46
- 10.4 דרישות החובה בתכנית לפי שנים, תש"ע – תשע"ב 48
- 10.5 כללי הכרה ופטורים מקורסי אבני פינה על סמך לימודים קודמים 51
- 10.6 רשימת קורסים ומרצים 52
- 10.7 סילבוסים של קורסי אבני פינה (בקובץ נפרד בעותק האלקטרוני).

11. מקורות נוספים (בעותק האלקטרוני)

- 11.1 דוח וועדת המלג על "קורסי יסוד" 11.5 ה-Core ב-Dartmouth ו-Michigan
- 11.2 החלטת המל"ג 11.6 מסמך Stanford (עמ' 17-22)
- 11.3 הקול הקורא של ות"ת 11.7 מסמך ה-University of Georgia
- 11.4 מסמך Harvard <http://www.college.columbia.edu/core>

דו"ח משאל שביעות רצון

תכנית אבני פינה

האוניברסיטה העברית בירושלים

שנה"ל תש"ע – תשע"ב

הפקת הדו"ח: נגה כהן

א. הקדמה

תכנית אבני פינה צמחה מתוך הרצון לאפשר לכל תלמיד ותלמידה להיחשף לשלל תחומי הידע הנלמדים באוניברסיטה העברית, גם אלה שאינם בתחום הלימוד העיקרי שלהם, כנהוג באוניברסיטאות המובילות בעולם. התכנית נפתחה בשנת הלימודים תש"ע עם 44 קורסים, בשנת תשע"א גדלה והציעה כבר 105 קורסים וכיום בשנת תשע"ב מציעה 120 קורסים.

אנו מאמינים כי על מנת להמשיך לפתח את תכנית אבני פינה ולהתאימה למטרות העומדות בבסיס הקמתה, עלינו להיות ערים ככל הניתן לאתגרים, כמו גם להצלחות, העולות מהתכנית. לשם כך בחרנו להעביר סקר מיוחד לתלמידי אבני פינה בכל סמסטר בנפרד. הסקר נשלח באמצעות גיליון מקוון בשבוע התשיעי של הסמסטר וכלל שאלות דירוג (סקאלה של 5), שאלות רבות בחירה, וכן שאלות פתוחות להבעת רעיונות והצעות.

ב. פילוח משיבים

בדו"ח מוצגים ממצאים המשווים בין הממצאים המצרפיים של השנים תש"ע, תשע"א וסמסטר א של תשע"ב, בשאלות בהן ניתן לערוך השוואה כזו, וכן השוואות בין סמסטר א' תשע"א, סמסטר ב' תשע"א וסמסטר א' תשע"ב. בשנת תשע"ב לקחו חלק בתכנית כ- 3300 סטודנטים אשר ביצעו קרוב ל- 6900 הרשמות לקורסי התכנית (חלקם לקחו שני קורסים או יותר). לסקר קיבלנו 834 תשובות מתוך 1853 תלמידים הרשומים לקורסים בסמסטר א', כ-45% מסך תלמידי אבני פינה. אחוז זה אינו גבוה מספיק כדי להבטיח שהתשובות מייצגות את כלל האוכלוסייה אך הוא מהווה שיפור משמעותי בהשוואה לאחוז המשיבים מסקרי השנים הקודמות ומאפשר הבחנה מדויקת יותר במגמות כלליות.

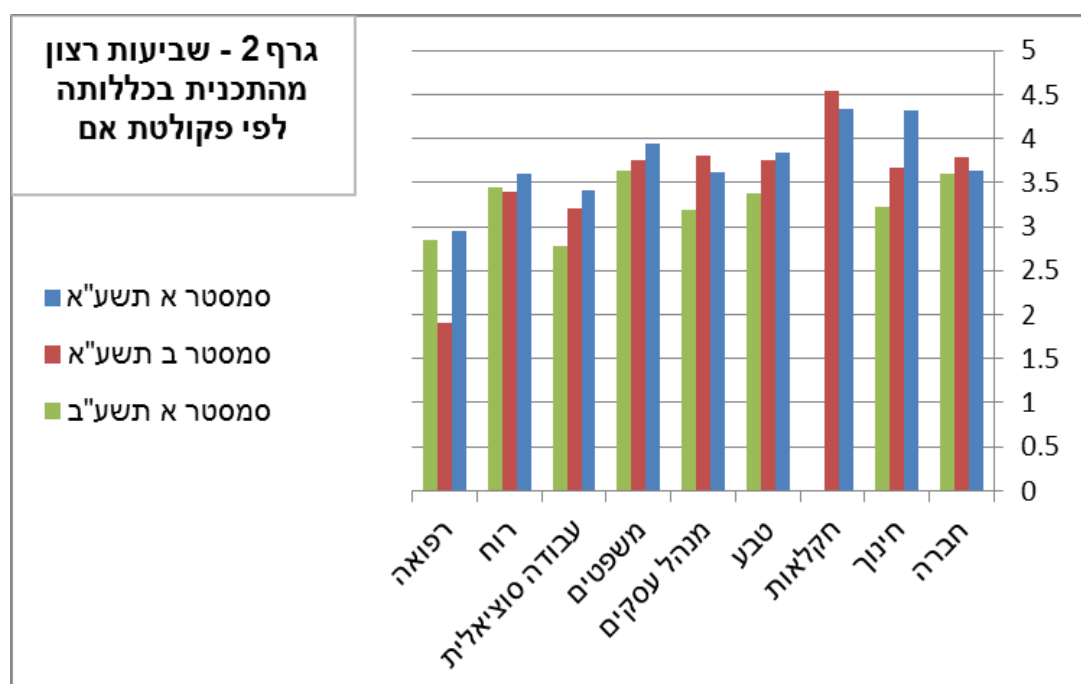
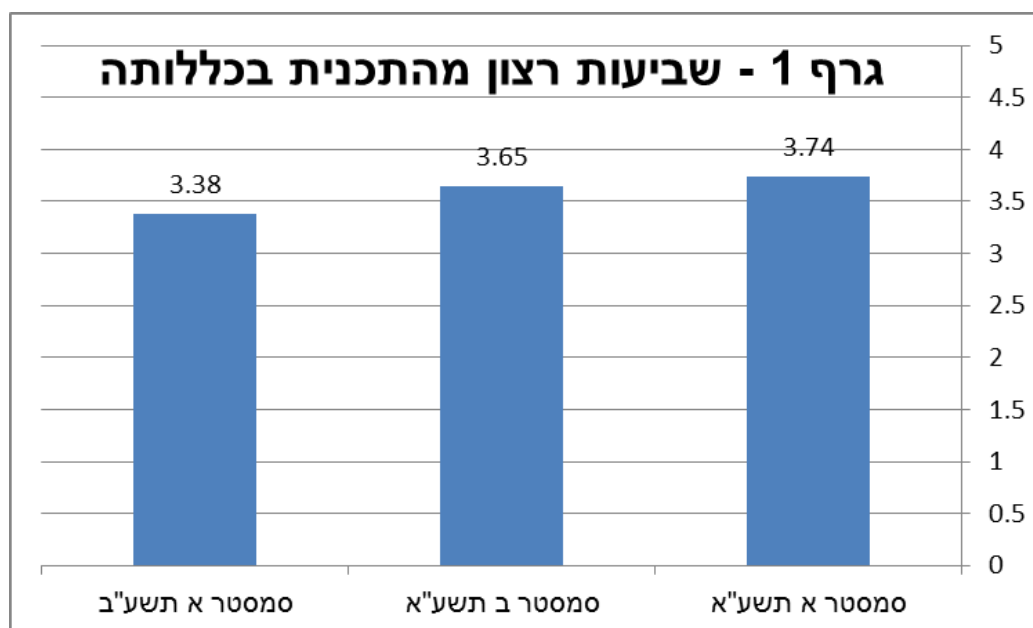
ג. שביעות הרצון מהתוכנית בכללותה, ומהידע והכלים המוקנים בקורס

בשנת תש"ע התבקשו המשתתפים לדרג את מידת העניין שלהם בקורס. בשנים תשע"א ותשע"ב התבקשו המשתתפים לדרג את מידת שביעות הרצון שלהם מתוכנית אבני פינה בכללותה, מהידע המוקנה בקורס שבו השתתפו, ומהכלים לחשיבה ולניתוח המוקנים בקורס זה. הדירוג התבצע בסקאלה של 1 - 5. (1- שביעות רצון נמוכה מאוד, 5- שביעות רצון גבוהה מאוד).

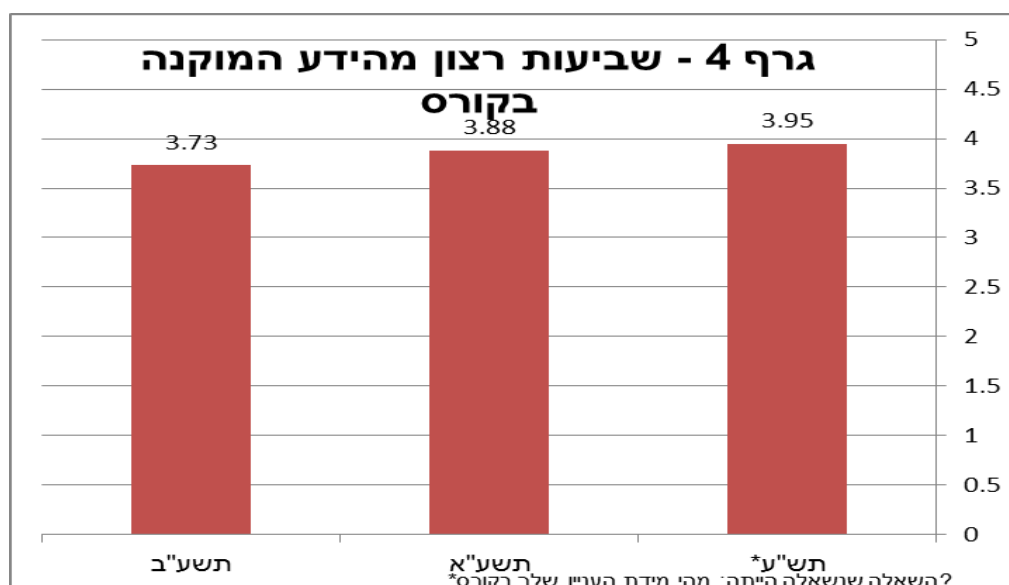
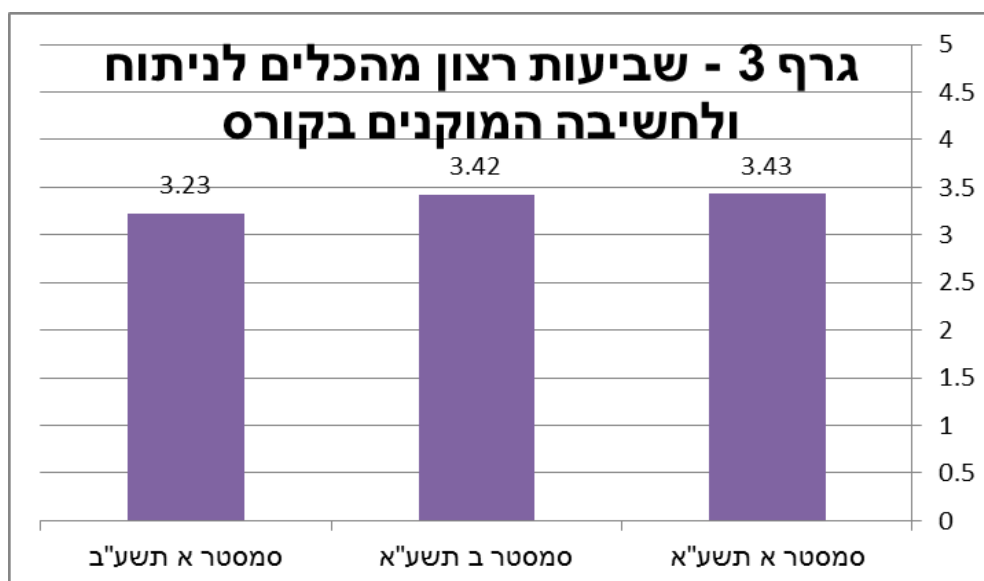
בגרף 1 מוצגים נתוני שביעות הרצון מהתכנית בכללותה בסמסטר א' תשע"א, סמסטר ב' תשע"א וסמסטר א' תשע"ב. ניתן לראות ששביעות הרצון מהתכנית יורדת בהדרגתיות מתונה. בגרף 2 מוצגים שביעות הרצון מהתכנית בכללותה לפי פקולטת האם. ניתן לראות שברוב הפקולטות שביעות הרצון הגבוהה ביותר הייתה בסמסטר א' תשע"א, למעט חברה, חקלאות ומנהל עסקים שם שביעות הרצון הגבוהה ביותר הייתה בסמסטר ב' תשע"א. ברפואה, רוח וחברה הנתונים של סמסטר א' של שתי השנים דומים זה לזה. בחינוך, טבע, משפטים ועבודה סוציאלית ניתן לראות ירידה הדרגתית בשביעות הרצון.

בגרף 3 מוצגים נתוני שביעות הרצון מהכלים לניתוח ולחשיבה המוקנים בקורס בסמסטר א' תשע"א, סמסטר ב' תשע"א וסמסטר א' תשע"ב. ניתן לראות ששביעות הרצון בשני הסמסטרים בשנת תשע"א היא זהה לחלוטין, ובסמסטר א' בשנת תשע"ב יש ירידה מתונה בשביעות הרצון. בגרף 4 מוצגים נתוני שביעות

הרצון מהידע המוקנה בקורס, בהשוואה מצרפית בין השנים תש"ע, תשע"א ותשע"ב. גם כאן ניתן לראות ירידה הדרגתית ומתונה מאוד.

	רפואה	רוח	עבודה סוציאלית	משפטים	מנהל עסקים	טבע	חקלאות	חינוך	חברה	
סמסטר א תשע"א	2.95	3.6	3.41	3.95	3.61	3.84	4.34	4.31	3.63	
סמסטר ב תשע"א	1.9	3.39	3.2	3.76	3.81	3.76	4.54	3.67	3.78	
סמסטר א תשע"ב	2.85	3.45	2.78	3.63	3.19	3.37		3.23	3.6	

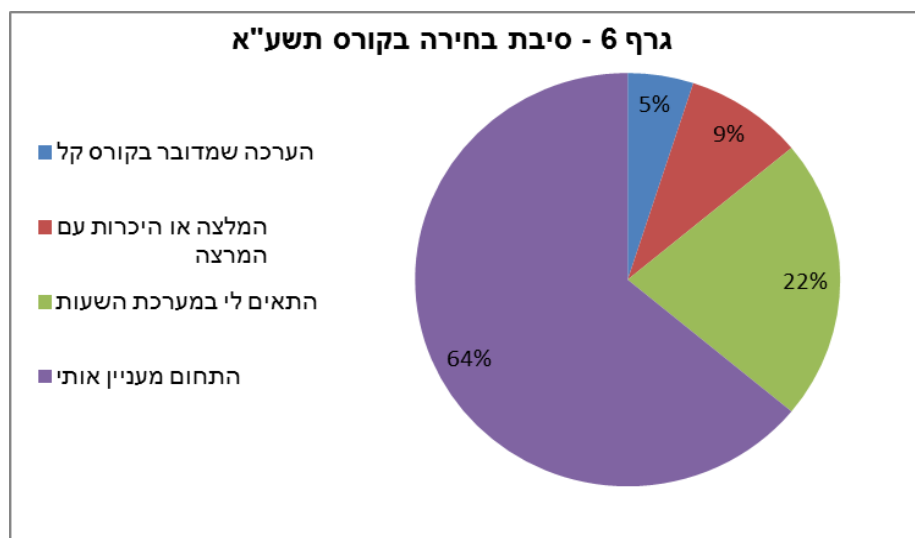
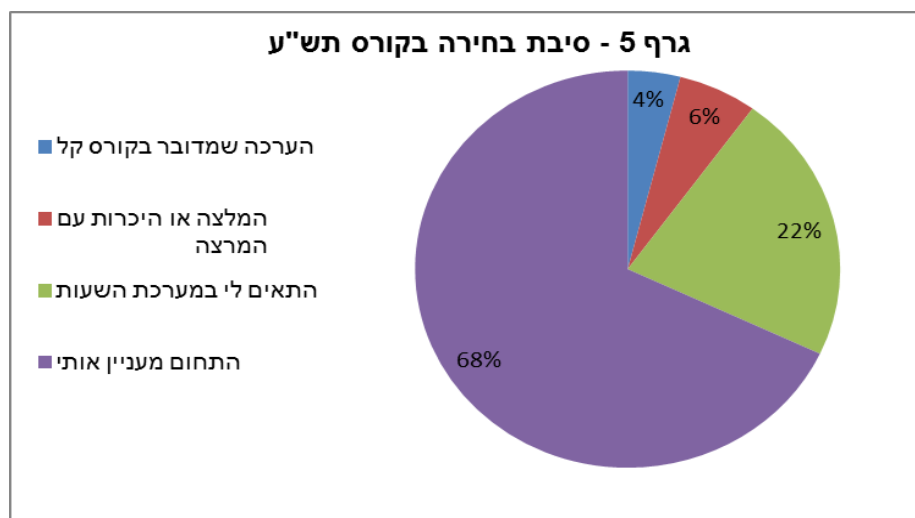
ד. סיבת השתתפות בתוכנית ובקורס

הסטודנטים התבקשו לאפיין את סיבות הבחירה שלהם בתכנית ובקורס המסוים אותו לקחו.

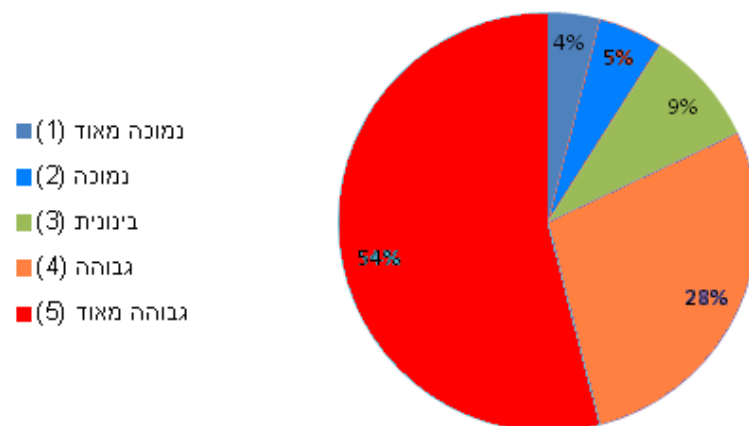
בשנים תש"ע ותשע"א הסטודנטים יכלו לבחור אחת מארבע סיבות בגללה הן בחרו בקורס: עניין בתחום, התאמה במערכת שעות, הערכה שמדובר בקורס קל והמלצה או היכרות עם המרצה. בשנת תשע"ב הסטודנטים דירגו בסקאלה של 1 - 5 (1- שביעות רצון נמוכה מאוד, 5- שביעות רצון גבוהה מאוד) שש סיבות: עניין בתחום, התאמה במערכת שעות, הערכה שמדובר בקורס קל, המלצה או היכרות עם המרצה; וכן תרומה להמשך דרכי המקצועית והערכה שאוציא ציון גבוה בקורס.

בשנת תש"ע רוב הסטודנטים בחרו בקורס כיוון שהתחום עניין אותם (68%) או כיוון שהתאים להם במערכת השעות (22%) (גרף 5). בשנת תשע"א 86% מהסטודנטים בחרו בקורס כיוון שהתחום עניין אותם (64%) או כיוון שהתאים להם במערכת השעות (22%) (גרף 6). בשנת תשע"ב 82% מהסטודנטים דירגו את העניין בתחום כסיבה בעדיפות גבוהה או גבוהה מאוד לבחור בקורס ו- 91% מהסטודנטים דירגו את

ההתאמה למערכת שעות כסיבה בעדיפות גבוהה או גבוהה מאוד לבחור בקורס (גרפים 7 ו-8). בגרף 9 ניתן לראות שרוב הסטודנטים לא שקלו את התרומה להמשך דרכם המקצועית כסיבה לבחור בקורס. בנוסף, בעוד היכרות עם המרצים או המלצה לא היוו שיקול בלעדי כמעט בשנים תש"ע ותשע"א, בשנת תשע"ב שיטת הדירוג אפשרה לסטודנטים לדרג סיבה זו כסיבה משמעותית לבחירה בקורס (גרף 10).

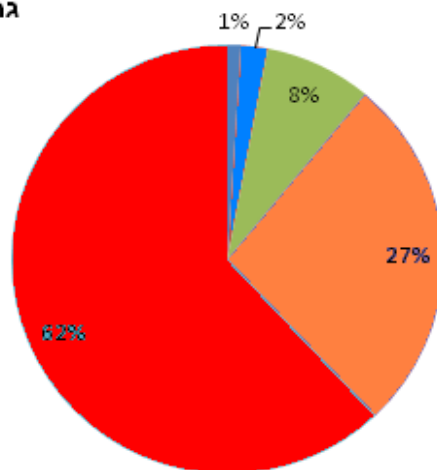

גרף 7 - סיבת בחירה בקורס: עניין בתחום - תשע"ב

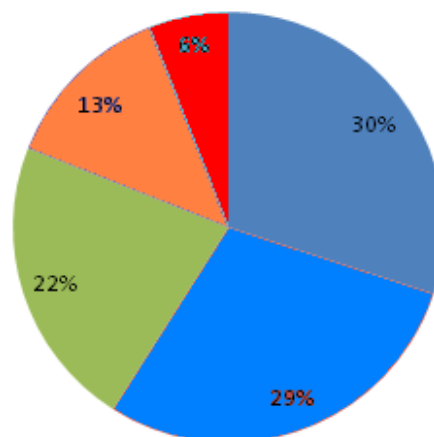
גרף 8 - סיבת בחירה בקורס: התאמה למערכת השעות - תשע"ב

- (1) נמוכה מאוד
- (2) נמוכה
- (3) בינונית
- (4) גבוהה
- (5) גבוהה מאוד

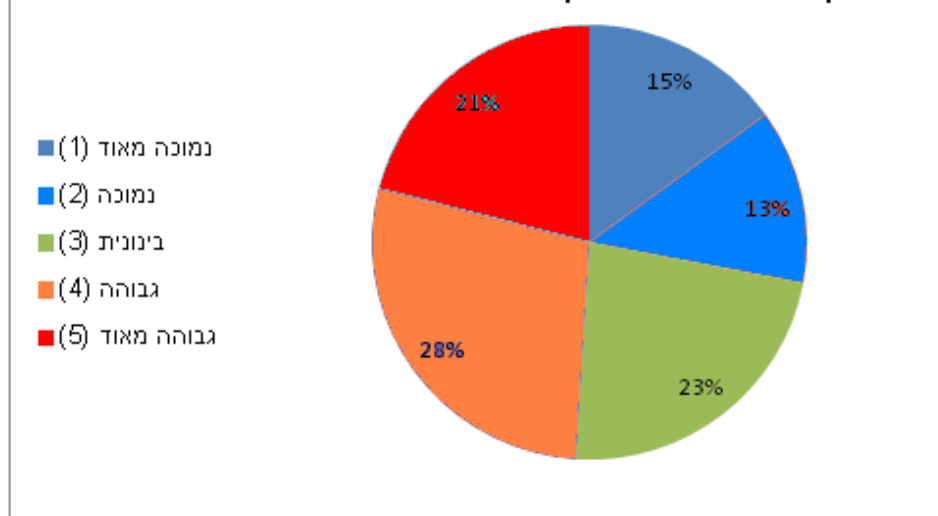

גרף 9 - סיבת בחירה בקורס: תרומה להמשך דרכי המקצועית - תשע"ב

- (1) נמוכה מאוד
- (2) נמוכה
- (3) בינונית
- (4) גבוהה
- (5) גבוהה מאוד

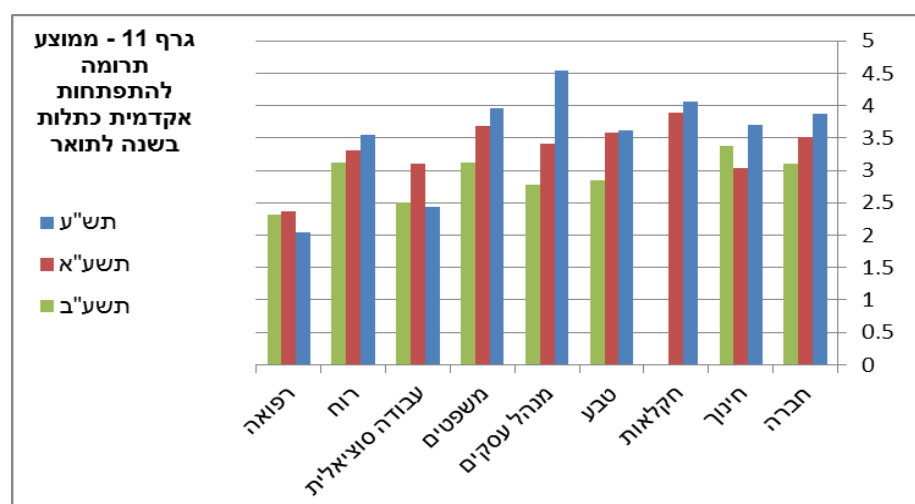
גרף 10 - סיבת בחירה בקורס: היכרות עם המרצה או המלצה - תשע"ב

ה. תרומת הקורס להשכלה האקדמית הנחוצה לבוגר אוניברסיטה

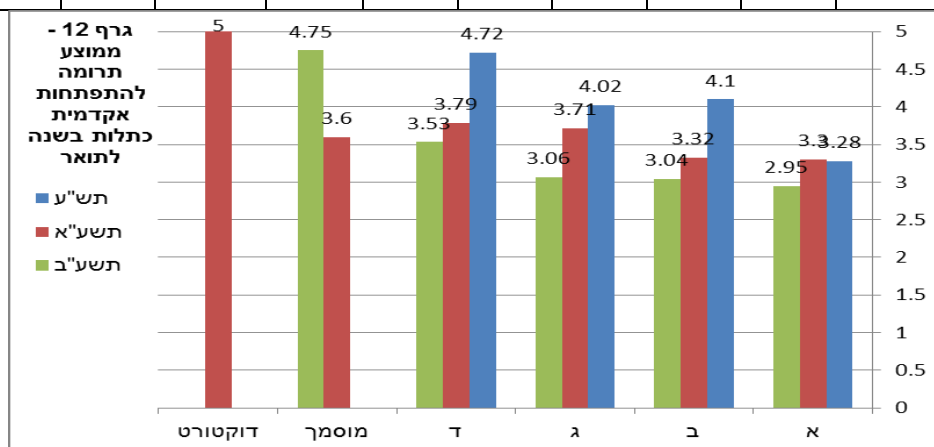
הסטודנטים התבקשו להעריך את התרומה של קורס אבני פינה שבו השתתפו להשכלה האקדמית הנחוצה לבוגר אוניברסיטה, בסקאלה של 1 - 5. (1-תרומה נמוכה מאוד, 5- תרומה גבוהה מאוד).

בגרף 11 מוצגים נתוני התרומה להתפתחות אקדמית לפי פקולטת אם ובגרף 12 הנתונים הללו לפי שנה בתואר. זאת בהשוואה מצרפי בין השנים תש"ע, תשע"א ותשע"ב. בכל הפקולטות בהן ענו על השאלה, למעט עבודה סוציאלית ורפואה, הנתונים הגבוהים ביותר היו בשנת תש"ע. קיימת ירידה הדרגתית בנתונים, כאשר יש להתחשב בשינוי השאלה משנת תש"ע "מה התרומה להתפתחות האקדמית?" לשנים תשע"א ותשע"ב " באיזו מידה לדעתכם, תורם הקורס להשכלה האקדמית הנחוצה לבוגר אוניברסיטה?"

רפואה	רוח	עבודה סוציאלית	משפטים	מנהל עסקים	טבע	חקלאות	חינוך	חברה	תש"ע
2.05	3.55	2.44	3.96	4.54	3.62	4.07	3.7	3.88	

2.37	3.31	3.11	3.68	3.41	3.58	3.89	3.04	3.52	תשע"א
2.31	3.12	2.5	3.12	2.78	2.84		3.38	3.11	תשע"ב

האוניברסיטה העברית בירושלים

הפקולטה למדעי החברה

המחלקה לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה

דוח ארגוני לתכנית "אבני פינה"

איה בר עוז

גל יצחקי

19 מרץ 2011

לכבוד :

פרופ' עודד נבון

ראש תכנית אבני פינה

הנדון : דו"ח ארגוני לתכנית אבני פינה

לאחר בחינת תכנית אבני פינה, מצאנו כי המאבק המרכזי נוגע במתח בין תכנית לפרויקט. החל מהתחלתה נאבקה התכנית על זהותה בתוך האוניברסיטה וכלפי חוץ. משברי הזהות שעברו ועוברים עליה משפיעים על אופייה, תפיסתה באוניברסיטה ובעלי התפקידים בה. בדו"ח זה נתייחס לכמה נקודות שאנו רואות כרלוונטיות ומזהות כבעלות פוטנציאל לשיפור סביב סוגיות הזהות הארגונית של התכנית.

תכנית העבודה שאנו מגישות תתחלק לשני חלקים האחד יעסוק בתוכנית ברמת המיקרו, נקודות אבחון שעלו בהתנהלות התכנית. החלק השני יעסוק ברמת המאקרו, מערכת היחסים בין התוכנית לאוניברסיטה, נקודות אבחון שמעוררות מחשבה לגבי המשך התוכנית והממשקים עם המערכת האקדמית.

לאחר הסתכלות ובחינה של תכנית אבני פינה המסקנה העיקרית אליה הגענו היא שהשינוי כולו צריך להתחיל בהגדרת התכנית. צריכה להתקבל החלטה האם מדובר בפרויקט (בפרויקט כוונתנו למאמץ זמני ליצירת שירות או מוצר ייחודי) או בתכנית שכאן בכדי להישאר.

אבני פינה הנה תוכנית אשר מזוהה עם הרקטור הנוכחית ולכן אם היא לא תמוסד בקרוב יש סיכון שהיא תחלוף יחד עם כהונתה של הרקטור ובכדי שמצב זה ימנע אנו מציעות כמה נקודות שאנו מאמינות כי יוכלו לשנות ולמצב את התכנית כתכנית דגל של האוניברסיטה העברית שמטרתה שנים רבות של חשיפה לידע.

רמת מיקרו

ארעיות מול יציבות

התכנית מוגדרת היום כתכנית ניסיונית לתקופה של שלוש שנים עם אפשרות להארכה, הגדרה זו מבנה את ההתייחסות של שאר הגורמים אל התכנית. שנה הבאה היא השנה השלישית של התכנית שבסופה נגמרת תקופת הניסיון שלה. מבחינת הנהלת האוניברסיטה, התכנית הינה פרי יוזמתה של הרקטור. משרדי ראש התכנית ורכזת התכנית נמצאים בקומת הרקטור. ראש התכנית הוא סגן הרקטור ורכזת התכנית משויכת למזכירות האקדמית- שיושבת תחת הרקטור. כל אלו מציגים לגורמים חיצוניים ולגורמים בתוך האוניברסיטה כי התכנית נהנית מגב חזק.

אנו מאמינות שזוהי שעת הכושר של התכנית, השעה שבה מחליטים האם להיות או לחדול, הכרזה על התכנית כתכנית יציבה שעומדת להיות תכנית הדגל של האוניברסיטה העברית לאורך שנים תהיה השינוי האמיתי באופי התכנית ובהתייחסות אליה. בנוסף מהרציונות שנעשו במהלך החודשים האחרונים עלה שהרבה מהנעשה בתכנית מתבסס על רצון טוב וטובות אישיות שנעשות על ידי המרצים וראשי החוגים, עניין זה מנציח את הארעיות של התכנית. בהפיכת התוכנית להיות תכנית קבועה ויציבה ישנו הכוח להגדיר את דרישות התכנית מהפקולטות והחוגים השונים ובכך להתנתק מהתלות בטוב ליבם או ברצונם הטוב של מקבלי ההחלטות, בשינוי זה התכנית הופכת להיות ככל תכנית אחרת באוניברסיטה שהחוגים והפקולטות מחויבים לה.

כפי שכבר כתבנו צריך למסד את תפקידיהם של אנשי התכנית, עם זאת צריך למסד את נהלי התכנית. נהלי גיוס מרצים, התנהלות מול הפקולטות וכדומה. מסמך ברור ורשמי המפרט את נהלי תכנית אבני פינה שיופץ בין הפקולטות וראשי החוגים יביא להתייחסות לתכנית כאל תכנית יציבה הרבה יותר.

סיום תקופת הניסיון ומעבר לתכנית קבועה ויציבה צריך להיות בעל תהודה באוניברסיטה בכדי שהדבר יחלחל הלאה ויבסס את יציבות התכנית. צריך לנצל את תמיכתה של הרקטור הנוכחית בתכנית ובגב שהיא נותנת לה בכדי למצב אותה כתכנית יוקרתית בעלת חשיבות המייחדת את האוניברסיטה וכמובילת שינוי בהשכלה הגבוהה בארץ. במיצוב התכנית ככזו אנו מבטיחים את העובדה שהתכנית תהנה גם מתמיכה של הרקטורים הבאים שכן כולם ירצו לקחת חלק בתכנית הדגל של האוניברסיטה והתכנית לעולם לא תיפרד מתמיכת לשכת הרקטור על כל המשתמע מכך.

בעלי תפקידים

תכנית אבני פינה פועלת באופן בלעדי משני נושאי תפקידים- ראש התכנית ורכזת התכנית. אבני פינה החלה לפעול לפני כשנתיים והתפקידים החדשים אותם ממלאים ראש התכנית והרכזת אינם מוגדרים ונבנים תוך כדי פעולה. כמו כן, ראש התכנית ממלא, מעבר לתפקידו כחוקר ומרצה באוניברסיטה, את תפקיד סגן הרקטור, אשר הנו מינוי מתחלף. חלק מרכזי מתפקידו הוא בגיוס המרצים לשנה הבאה. תפקיד זה נעשה בחלק מהגיוסים ממקום אישי של היכרות, שכנוע וכדומה. לא קיים נהלים מוסדרים על אופי תפקידו של ראש והתכנית וכן לא נהלים מוסדרים אל מול הפקולטות אופי גיוס המרצים. דברים אלו עלולים ליצור מצב בו עם עזיבתו של ראש התכנית את מינויו, עלול להשתנות אופי התכנית כולה ועצם המשכיותה במתכונת הנוכחית מוטל בספק.

רכזת אבני פינה בעקרון מוגדרת רק כעובדת אבני פינה, אך משויכת למזכירות האקדמית, משמשת גם כעוזרת לסגן הרקטור ונכון להיום, מחליפתה לאור חופשת לידה של רכזת היחידה לתכנון ופיתוח אקדמי. לתפקיד אין הגדרת תפקיד, אין תחומי אחריות מוגדרים וכל אלו נקבעים בהתאם לצורכי התכנית.

אנו מציעות למסד את שני התפקידים, לקבוע הגדרות תפקיד ונהלי עבודה ברורים בכדי שהתפקיד יוכל לעבור הלאה ללא זעזועים מיותרים. כמובן שכל אדם מכניס לתוך התפקיד אופי ואג'נדה אישיים אך צריך להיות קו מנחה ברור לפיו פועלים בעלי התפקידים.

בנוסף, העובדה כי התכנית כולה תלויה על כתפיהם של שני אנשים (כאשר אחד הוא תפקיד מתחלף) היא בעייתית, ולכן אנו מציעות לצרף אדם נוסף לצוות התכנית. משרה זו צריכה להיות משרה מלאה וקבועה ולא משרת סטודנט ארעית. תפקידו של האדם הנוסף יהיה התעסקות בכל הפן המנהלתי השוטף של התוכנית ובכך יפנה את ראש התכנית והרכזת לטיפול בתכנון ופיתוח של התכנית ועל כך נרחיב עוד בהמשך. כמו כן, לאחר שראש התכנית יתחלף, אנו מציעות כי תפקידו ימוסד במינוי נפרד מסגן הרקטור לייחוד התכנית בפעולה ובתפיסתה.

מיקום התכנית

כאשר אנו מתייחסות למיקום התכנית אנו שמות דגש על שני היבטים - מיקומה הפיזי ומיקומה בהיררכיה האוניברסיטאית (דהיינו בכוחה ובתמיכה הניתנת לה). המרחב הפיזי בו התכנית נמצאת - בבניין המנהלה, בקומת הרקטור, אמנם מקנה לה כוח ומעמד ברחבי האוניברסיטה לאור שיוכה למשרדי הרקטור, אך בבואנו לבחון אותו הבנו שהוא גם מחליש את מעמדה. בקומת הקרקע ליד המעליות במדרוך הקומות אין אזכור של התכנית והקומה בה היא נמצאת. אורח או סטודנט הרוצים להגיע למשרדי התוכנית לא יכולים למצוא את דרכם אליה בקלות. על משרדו של עודד כתובים שמו ותפקידו כסגן הרקטור אין שום התייחסות לתפקידו כראש תכנית אבני פינה. המקום היחיד בו ישנה תזכורת לשמה של התוכנית הוא בכניסה לחדרה של קרן, חדר אותו היא חולקת עם אחת מהמזכירות האקדמיות. בעצם, אין שום מרחב שמוקדש רק לתוכנית. בנוסף, חדרה של קרן שהיינו מצפים שיהיה קרוב למשרדו של עודד נמצא בצידה השני של הקומה וממוקם בסוף המסדרון. אנו תוהות האם המיקום של מוקדי התוכנית וחוסר ההתייחסות אליה במרחב מייצגים את ההתייחסות האוניברסיטה לתוכנית. גם ייצוג מזערי זה נמצא רק בקמפוס הר הצופים ללא ייצוג כלל בשאר הקמפוסים אפילו שהתכנית עובדת בכל הקמפוסים במקביל.

אנו מציעות להעביר את התכנית למרחב משלה, מרחב בו ישבו בעלי התפקידים יוכלו לקבל סטודנטים, מרצים אורחים וכדומה. מכיוון שאנו מבינות כי הדבר אינו יכול להתבצע באופן מיידי אנו מציעות בתור התחלה לדאוג לאזכורים של התוכנית בקומת הכניסה ועל השלטים בקומה. בנוסף, ישנו צורך להנגיש את התכנית ברמה הפיזית לתלמידים ולמרצים שמרגישים כי התכנית היא וירטואלית בלבד, מהלך זה יכול להיעשות ע"י פרסום של מיקום המשרדים באתר התוכנית ופרסומים שלה. ברמת הקמפוסים השונים אנו חושבות שאותו אדם נוסף שדיברנו עליו צריך להיות אחראי על הקשר בין הקמפוסים ואפילו לעבוד יום בשבוע בגבעת רם בכדי שגם שם יהיה ייצוג משמעותי של התכנית ותהיה לה נוכחות משמעותית יותר גם בקרב הסטודנטים וגם בקרב בעלי התפקידים באוניברסיטה.

קשר עם סטודנטים ומרצים

מתוך ראיונות שערכנו עם מרצים, סטודנטים ומזכירות ההוראה עלה כי הקשר עם התכנית הוא קשר רופף ולא משמעותי, התכנית נתפסת כתכנית וירטואלית. היו מרצים שלא ידעו כלל שהם שייכים לתוכנית אבני פינה ולכן לא יכלו להתאים את השיעור לקהל היעד. המרצים לא מקבלים נתונים על תלמידי אבני פינה ולכן מתעורר קושי בבניית הקורסים.

ברמת הסטודנטים עולה כי אין להם למי לפנות בשאלות לגבי התכנית, רק דרך האינטרנט או דרך מזכירות ההוראה בפקולטה (דמות מרוחקת בשנה הראשונה...). מזכירות ההוראה בפקולטה מרגישות כי הנהלים מתחילים להתבהר אך לא תמיד ישנו תיאום בין הפקולטות השונות דבר היוצר לעיתים מבוכה.

מתוך דברים אלו אנו מציעות כאמור להכניס אדם נוסף לתכנית, המרצים והסטודנטים הם השגרירים החשובים ביותר של התכנית וככאלה התכנית צריכה לשמור על קשר רציף במהלך השנה כולה ולא רק בזמן התכנית. מכיוון שברור הדבר כי בעלי התפקידים הנוכחים לא יכולים להוסיף זאת על תפקידיהם הצענו דמות שלישית. דמות שחלק נרחב מתפקידה יהיה לספק למרצים מידע וסטטיסטיקות על תלמידי אבני פינה היושבים אצלם בקורס, להציע עזרה, להגיע לשמוע שיעור או שניים להנכיח את התכנית גם במהלך השנה ולהפגין רצינות ואכפתיות. שינוי זה לא דורש הרבה אך השלכות שלו על התכנית רבות מאוד.

ברמת הסטודנטים דמות זו תהיה הפנים של התכנית, תדאג לשיווק של התכנית ולא רק של הקורסים שלה. המטרה היא שהסטודנטים יבינו את מטרת התכנית ויכולו להזדהות איתה ולא יסתכלו עליה כעל נטל שהאוניברסיטה מעמיסה עליהם. מזכירות ההוראה ייהנו מדמות שתוכל ללוות אותן במהלך התקופות הלחוצות בתחילת הסמסטרם ולהבהיר להן את הכללים והנהלים של התכנית, יוכל להיות יישור קו בין הפקולטות ובעיקר תהיה הרגשה שיש מישהו אחראי ולא כל פקולטה עושה כטוב בעיניה.

רמת המאקרו

אחד הדברים שעלו בצורה בולטת במהלך האבחון הנה ההשפעה שישנה ויכולה להיות לתכנית על האוניברסיטה בכלל. כל הנקודות שיועלו כעת הן נקודות התחלתיות למחשבה אשר יכולות לפתוח בפני האוניברסיטה אפשרות לדרכי לימוד חדשניות בארץ, למיתוג האוניברסיטה כפורצת דרך בהוראה, ולהאחדה בין הקמפוסים ובין זהויות הסטודנטים והמרצים השונים לזהות אוניברסיטאית אחת.

זהות אוניברסיטאית

ראשית, התכנית הנה תכנית אחידה ומאחדת בין הקמפוסים. לאור שינויי תכניות הלימודים שנערכו בכל הקמפוסים להתאמה לתכנית, מתחילה להיווצר אחידות (בנושא אחד לפחות) במבנה הלימודים לתואר ראשון. מתוך הכרותנו את האוניברסיטה, זהויות של סטודנטים ומרצים כאחד משויכות קודם כל לחוג, לפקולטה ולקמפוס. האחדה זו של התכנית יוצרת זהות כלל אוניברסיטאית. עם הזמן והמשכיות והתפתחות התכנית יהיה ניתן לזהות זאת הן מבחינת הסטודנטים, אשר מקבלים מגוון של תחומי לימוד והן עבור המרצים, אשר נתקלים בסטודנטים שונים ואף מגיעים לקמפוסים אחרים (שלעיתים לא דרכה בהם כף רגלם).

מערכות ממחושבות

נושא נוסף הקשור להאחדה בין הקמפוסים והפקולטות באה לדרישה/אילוץ של התכנית. מדובר במערכות הממוחשבות של האוניברסיטה. כיום ישנם מספר מערכות עמן עובדות הפקולטות השונות ברישום קורסים ועדכונם. שתי המערכות המרכזיות מתחלקות בין המדעים הניסויים לבין מדעי החברה והרוח. תכנית אבני פינה מעלה בצורה מוגברת את הבעייתיות שיש בשתי מערכות נפרדות. מזה כבר מספר שנים האוניברסיטה עובדת על איחוד המערכות ונראה לנו כי תכנית אבני פינה תהיה הזרז ליישום החלפת המערכות.

אופי לימודים - למידה מרחוק

תכנית אבני החלה בתהליך שאנו רואות בו כלמידה העתידית באוניברסיטה והיא הלמידה מרחוק. חלק מקורסי אבני פינה מצולמים ומשודרים האינטרנט. התכנית גם השקיעה בשנה שעברה במערכות צילום מתקדמות. המעבר ללימוד האופן מקוון, כפי שמתחיל בקורסים המצולמים, פותח דלת לשינוי בדרכי הלימוד- לימוד מהבית, מספר נרשמים גדול יותר ללא בעיית כיתות, הרשמה של תלמידי חוץ מרחבי הארץ ומחולל לקורסים אקדמיים וכדומה. בנוסף, אבני פינה מעלה מחשבות על העברת קורסים מקוונים בין קמפוסים- תוך שידור ההרצאות והשתתפות סטודנטים מקמפוס אחד לקורסים הניתנים בקמפוס אחר.

תכנית דגל

ההשכלה הגבוהה בישראל נמצאת במצב של מלחמת קיום תמידית, ישנה תחרות על משאבים ותחרות גדולה בין המוסדות השונים. תכנית אבני פינה בשל הייחודיות שלה בין האוניברסיטאות בארץ יכולה להפוך לתכנית דגל של האוניברסיטה העברית. תכנית שמשקפת את ערכי האוניברסיטה העברית, ערכים של הרחבת אופקים וידע כללי, למידה מתוך רצון אמיתי לחקור ולהעשיר את ידיעותיך. תכנית אבני פינה נותנת מענה למשבר בערכים אלו בקרב הסטודנטים הרואים בלימודים ככלי בדרך להשגת מקצוע ופחות כתהליך מעצב אישיות.

כבר היום ניתן לאתר סממנים לכך כמו הבחינה של המל"ג את התכנית כדי לשכפלה בארץ, הפרסומים בעיתונות וכדומה. ייחודה של תכנית זו יכול לסייע למשוך סטודנטים אשר רוצים לקבל בהשכלתם האקדמית את הערך המוסף שהתכנית מציעה. כמו כן, ייחודה יכול למשוך לאוניברסיטה תורמים, פרסומות ותמיכה ממערכת ההשכלה הגבוהה.

סיכום

בחרנו לסיים את הדו"ח בנושא "תכנית דגל" מכיוון שלאחר שנחשפנו לתכנית אבני פינה אנו חושבות שהיא בהחלט יכולה להיות כזו. אנחנו כסטודנטיות לא זכינו לקחת חלק בתכנית הזו אך אנו מאמינות שעם השינויים הנכונים התכנית הדורות הבאים של הסטודנטים יוכלו ליהנות ממנה. במהלך הראיונות קיבלנו המון ביטויים של תמיכה בתכנית וברעיון העומד מאחוריה ואנו חושבות שעם השינויים שהעלינו בדו"ח התכנית תוכל להתחיל בתהליך ולהפוך להיות תכנית הדגל של האוניברסיטה העברית בירושלים.

נספח 10.3: דוח המשך לדוח הייעוץ הארגוני, איה בר עוז וגל יצחקי

דו"ח המשך לתכנית "אבני פינה"- תכנית פעולה

בהמשך לדו"ח מוצעת להלן תכנית לפעולה בשני תחומים עיקריים- קשרי מרצים סטודנטים ושיווק התכנית. הסוגיה הראשונה בה החלטנו לגעת היא סוגיית הקשר של התכנית עם המרצים והסטודנטים. מראיונות פורמליים עם מרצים וראיונות לא פורמליים עם סטודנטים עלה בצורה מאוד בולטת ההרגשה שאין קשר לתכנית עצמה. הממשק היה מול המזכירות .

קשר עם סטודנטים :

1. הדבר העיקרי שעלה משיחות עם סטודנטים הוא שלא הייתה כתובת. צריך לפרסם בצורה מסודרת את משרדי התכנית ולהפוך אותם נגישים לסטודנטים.
2. פרסום מאסיבי באתר- הפרסום צריך להיות מזמין יותר גם באתר האוניברסיטה וגם באתר אבני פינה.
3. סקרים שונים- העברת סקרים מול הסטודנטים בכדי לשפר את התכנית מולם.
4. קשר עם אגודת הסטודנטים ושימוש בהם ככלי לקשר עם הסטודנטים ולהפצת מידע.

קשר עם מרצים :

1. הכנת תיק קליטה למרצה באבני פינה- תיק שיקלוט את המרצה בתחילת השנה לתכנית. בתיק תהיה בראש ובראשונה איגרת מראש התכנית המודה לו על לקיחת חלק בתכנית ופירוט של האג'נדה. בנוסף יהיו בתיק נתונים לגבי הקורס הוא עומד להעביר, משתתפים פילוג לפי חוגים וכו.
2. הקשר צריך להיות מתוחזק במהלך כל השנה. לשלוח למרצים אגרת בכל חג או מאורע חשוב. המטרה היא שלאורך כל השנה המרצים ירגישו חלק ממשוה גדול יותר וכך אנו מאמינות תגדל המחויבות אצלם ותפתח רצון להיות חלק ממנה בקרב שאר המרצים באוניברסיטה.
3. שימור ראיונות עם המרצים כדרך פעולה קבועה בסוף כל סמסטר, הראיונות נתנו מקום להעלות בעיות טענות והצעות לשיפור. נותן תחושה שיש למי לפנות ושהדברים ישתפרו.
4. איש קשר בתכנית- בכדי לאפשר את תחזוק הקשר ברמה השוטפת אנו מאמינות שצריך להכשיר אדם לטפל בתחום זה. אדם שיפגוש את המרצה בתחילת השנה יהיה זמין לשאלות ותשובות לאורך כל השנה. העובדה שתהיה כתובת לפניות המרצים במהלך כל השנה תועיל לחיבור לתכנית.

5. נוכחות בשיעורים- במהלך השנה נציג של אבני פינה חייב להיות לפחות בשיעור אחד מכל קורס. להראות עניין והערכה אל מול המרצה, לפנות אליו ולהזדהות כנציג התכנית.
 6. דוחות שוטפים- להעביר דוחות התפלגות לפי נתונים שונים שעלו מהראיונות בכדי לתת למרצים פידבק על עבודתם ויכולת להתאים את עצמם למתרחש בשטח.
 7. כנס אבני פינה- כנס הוקרה בסוף השנה למרצי אבני פינה שיהיה מקום בו יוכלו להתעדכן במתרחש בתכנית, להעביר מידע וכו.
 - הקשר עם המרצים ישפיע על תפיסת התכנית באוניברסיטה כולה, ברגע שקהילת המרצים תעריך ותחבק את התכנית דרכה סלולה.
 - הסוגיה השנייה כאמור בה אנו מפתחות תכנית וזו קצת סבוכה יותר היא שיווק התכנית. יותר מדויק לומר שיווק לימודים באוניברסיטה העברית האמצעות התכנית. חשבנו על מספר דרכים בהן ניתן להגיע לקהל היעד.
1. דרך הפצת חומר בכנסי לימודים ובכנסי משתחררים בהם האוניברסיטה משתתפת.
 2. הפצת מידע על התכנית למכונים לייעוץ לימודים וכן למכונים להכנה ללימודים. בין מכוני הכנה ניתן לראות לדוגמא- קידום, היי-קיו, אנקורי, לחמן, יואל גבע. מכוני ייעוץ לימודים לדוגמא בקישור מצ"ב: <http://kivunim.huji.ac.il/guide/table.html>. ישנם אתרי אינטרנט לרוב שמספקים גם הם ייעוץ לימודים (חיפוש גוגלי יעלה אותם).
 3. הפצת החומרים במכינות השונות בארץ. למרות שרוב המכינות "נספחות" של אוניברסיטאות ומכללות ולרוב ממשיכים במוסד בו למדו, ישנם אחוזים מסויימים אשר עוברים למוסד אחר וניתן להשיג סטודנטים גם מהם.
 4. שימוש באתרי לימודים שונים המרכזים מידע השוואתי אודות מסלולי הלימוד השונים בארץ. בין האתרים האלו- יורם לימודים, רבגוני לימודים, NERD, לימודים ישראל וכו'.
 5. שימוש בפרסום באתר האוניברסיטה בצורה בולטת יותר, בעיקר במידע לנרשמים על היתרונות בלימוד בעברית.
 6. הפצה תכנית בימים הפתוחים וכך באירועי הרשמה של אגודת הסטודנטים.
 7. יצירת קשר לשיתוף פעולה עם מדור לרישום סטודנטים על תכנית גיוס סטודנטים.
 8. יצירת שיתוף פעולה עם יח"צ האוניברסיטה לפרסום מסיבי של התכנית וקישרה לאוניברסיטה בדרכי המדיה השונות.

נספח 10.4: דרישות החובה בתכנית לפי שנים, תש"ע – תשע"ב

תלמידים שהחלו את לימודי הבוגר בשנת תש"ע

* התלמיד חייב לעמוד בדרישות של שתי הפקולטות בהן הוא לומד.

תחום	פקולטה/בי"ס	מסלול חד חוגי	מסלול דו-חוגי באותה פקולטה	מסלול דו-חוגי שתי פקולטות אותו תחום ידע	מסלול דו-חוגי שתי פקולטות משני תחומים
התחום החברתי	הפקולטה למדעי החברה	4 נ"ז (2+2)	פטור	4 נ"ז (2+2)*	4 נ"ז מהתחום השלישי*
	בי"ס לעבודה סוציאלית	4 נ"ז (2+2)	לא רלוונטי	4 נ"ז (2+2)	2
	בי"ס למנהל עסקים	לא רלוונטי	לא רלוונטי	4 נ"ז (2+2)	לא חייב
	הפקולטה למשפטים	4 נ"ז	לא רלוונטי	לא חייב	לא חייב
תחום רוח	הפקולטה למדעי הרוח	4 נ"ז (2+2)	4 נ"ז (2+2)	4 נ"ז (2+2) (עם חינוך)	4 נ"ז מהתחום השלישי
	בי"ס לחינוך	4 נ"ז (2+2)	4 נ"ז (2+2)	4 נ"ז (2+2) (רוח)	4 נ"ז מהתחום השלישי
תחום ניסויי	הפקולטה לחקלאות	לא חייב	לא חייב	לא חייב	לא חייב
	הפקולטה לרפואה	רק רוקחות 4 נ"ז	לא רלוונטי	לא רלוונטי	לא רלוונטי
	הפקולטה לרפואת שיניים	לא חייב	לא רלוונטי	לא רלוונטי	לא רלוונטי
	הפקולטה למתמטיקה ומדעי הטבע	4 נ"ז	לא חייב	לא חייב	לא חייב

ב. תלמידים שהחלו את לימודי הבוגר בשנת תשע"א

תחום	פקולטה/בי"ס	מסלול חוגי חד	מסלול דו-חוגי באותה פקולטה	מסלול דו-חוגי שתי פקולטות אותו תחום ידע	מסלול דו-חוגי שתי פקולטות משני תחומים
התחום החברתי	הפקולטה למדעי החברה	8 נ"ז (4+4)	8 נ"ז (4+4)	4 נ"ז (2+2)	4 נ"ז מהשלישי
	בי"ס לעבודה סוציאלית	8 נ"ז (4+4)	לא רלוונטי	4 נ"ז (2+2)	4 נ"ז מהתחום השלישי
	בי"ס למנהל עסקים	4 נ"ז	8 נ"ז (בשילוב עם כלכלה/סטטיסטיקה)	4 נ"ז (2+2)	לא חייב
	הפקולטה למשפטים	4 נ"ז	לא חייב	לא חייב	לא חייב
תחום רוח	הפקולטה למדעי הרוח	8 נ"ז (4+4)	8 נ"ז (4+4)	8 נ"ז (2+2) (עם חינוך)	4 נ"ז מהשלישי
	בי"ס לחינוך	8 נ"ז (4+4)	8 נ"ז (4+4)	8 נ"ז (2+2) (עם רוח)	4 נ"ז מהשלישי
תחום ניסויי	הפקולטה לחקלאות	לא חייב	לא חייב	לא חייב	לא חייב
	הפקולטה לרפואה	רק רוקחות- 6 נ"ז	לא רלוונטי	לא רלוונטי	לא רלוונטי
	הפקולטה לרפואת שיניים	לא חייב	לא רלוונטי	לא רלוונטי	לא רלוונטי
	הפקולטה למתמטיקה ומדעי הטבע	4 נ"ז	לא חייב	לא חייב	לא חייב

ג1. תלמידים שיחלו את לימודי הבוגר בשנת תשע"ב

תחום	פקולטה/בי"ס	מסלול חד חוגי	מסלול דו-חוגי באותה פקולטה	מסלול דו-חוגי שתי פקולטות אותו תחום ידע	מסלול דו-חוגי שתי פקולטות משני תחומים
התחום החברתי	הפקולטה למדעי החברה	8 נ"ז (4+4)	8 נ"ז (4+4)	4 נ"ז (2+2)	2 נ"ז מהשלישי
	בי"ס לעבודה סוציאלית	8 נ"ז (4+4)	לא רלוונטי	4 נ"ז (2+2)	4 נ"ז מהתחום השלישי
	בי"ס למנהל עסקים	מנהל עסקים 8 נ"ז. חשבונאות חד חוגי 12 נ"ז	8 נ"ז	4 נ"ז (2+2)	לא חייב
	הפקולטה למשפטים	4 נ"ז	לא חייב	לא חייב	לא חייב
תחום רוח	הפקולטה למדעי הרוח	8 נ"ז (4+4)	8 נ"ז (4+4)	8 נ"ז (4+4) (עם חינוך)	4 נ"ז מהשלישי
	בי"ס לחינוך	8 נ"ז (4+4)	8 נ"ז (4+4)	8 נ"ז (4+4) (עם רוח)	4 נ"ז מהשלישי
תחום ניסויי	הפקולטה לחקלאות	2-6 נ"ז	לא חייב	לא חייב	לא חייב
	הפקולטה לרפואה	רפואה 2 נ"ז, מדעי הרפואה 4 נ"ז, רוקחות 6 נ"ז, ריפוי בעיסוק 2 נ"ז	לא רלוונטי	לא רלוונטי	לא רלוונטי
	הפקולטה לרפואת שיניים	4 נ"ז	לא רלוונטי	לא רלוונטי	לא רלוונטי
	הפקולטה למתמטיקה ומדעי הטבע	8 נ"ז	לא חייב	לא חייב	לא חייב

נספח 10.5: כללי הכרה ופטורים מקורסי אבני פינה על סמך לימודים קודמים

1. סטודנט המבקש פטור יפנה למזכירות הפקולטה אליה הוא שייך, שם תיבחן הבקשה.
 2. סטודנט שלמד שנת לימודים בתחום מסוים, השלים למעלה ממחצית המטלה השנתית (בין 16-20 נ"ז), באוניברסיטה העברית או בכל מוסד ללימודים גבוהים המוכר ע"י המועצה להשכלה גבוהה ורשום כעת ללימודים בתחום שונה מזה שלמד - פטור מחובת אבני פינה בתחום המתאים ללימודיו הקודמים. סעיף זה אינו מתייחס לקורס ספציפי אלא לגוף לימודים רחב יותר. ההנחה העומדת בבסיס ההחלטה היא שגוף הלימודים הרחב הביאו לרוחב אופקים מספק בתחום זה ולכן הוא פטור מכל הדרישה הנוגעת לתחום זה אצלנו. אם דרישת החובה החלה על הסטודנט מגדירה דרישות בתחומי הלימודים השונים (לדוגמה 4 נקודות מהתחום המדעי וארבע מהחברתי), הוא פטור רק מהחובה בתחום אותו למד. לא ניתן לקבל תחום מתחום על סמך לימודים שלא בתחום זה.
 3. סטודנט שלמד תקופה קצרה יותר באוניברסיטה העברית, שינה את תחום לימודיו מתחום ידע אחד לאחר, ומבקש הכרה בקורסים שלמד בפקולטה הראשונה כקורסי אבני פינה, יפנה למזכירות הפקולטה החדשה שתבחן את בקשתו בשיתוף עם מזכירות אבני פינה. במידת הצורך תיערך התייעצות עם מזכירות הפקולטה הראשונה ו/או עם ראשי החוגים הרלוונטיים. סעיף זה מתייחס לסטודנט באוניברסיטה העברית שעובר מלימודי תחום אחד לאחר ולא השלים מחצית מלימודי שנה א' בתחום הראשון. הסיבה להקלה ביחס לסעיף אחד היא היכרותו עם הקורסים שנלמדו ויכולתו לדון פרטנית בקורסים. בכל מקרה נדרשים לימודים בהיקף רחב מהיקף הפטור. הפטור יינתן רק בתחום אותו למד הסטודנט לפני שעבר לתחום החדש.
 - סטודנט שלמד במסגרת לימודיו בתחום הישן קורס הכלול בתכנית אבני פינה יוכל לכלול קורס זה במסגרת מילוי דרישות קורסי אבני פינה.
 4. סטודנט שלמד באוניברסיטה הפתוחה שם אין מכסה שנתית, היה צריך להשלים שם לפחות מחצית שנה כלומר שישית מהתואר. בדרך כלל התואר הוא 108 נקודות והוא נזקק למינימום של 18 נקודות כדי לקבל פטור מהתחום אותו למד באוניברסיטה הפתוחה.
 5. הכללים אינם עוסקים כלל בתלמידים שלא החליפו תחום לימודים ורק למדו בנוסף קורסים מתחום אחר. במקרה זה, לא יוכרו קורסים שאינם קורסי אבני פינה.
- יישום הנהלים נעשה דרך מזכירות הפקולטה ובתיאום עמה. גם אם פונים למזכירות התכנית בעניינים כאלו, אנו נעביר את הפנייה למזכירות הפקולטה בצרוף המלצתנו, אך הפקולטה היא שתשיב לסטודנט.

נספח 10.6 רשימת קורסים ומרצים לפי שנים, קמפוס ותחום.

תש"ע

חוג נותן	מיועד	מספר קורס	שם הקורס	תואר	מורה	נ"ז
קמפוס ספרא, תחום חברתי						
עבודה סוציאלית	1	03199	המשפחה כמערכת מתפתחת	פרופ'	דורית רואר-סטריאר	2
כלכלה	0	57107	מבוא לכלכלה א' (מיקרו)	ד"ר	אסף זוסמן	4
יחב"ל	1	58360	יחב"ל בעידן הגלובליזציה	פרופ'	אריה קצוביץ	2
משפטים	1	62105	המשטר החוקתי בישראל	שופטת (בדימ')	דליה דורנר	2
קמפוס ספרא, תחום רוח						
מחשבת ישראל	1	14001	מיסטיקה יהודית במבט השוואתי	ד"ר	יונתן גארב	2
פילוסופיה	1	15015	סוגיות במחשבה מדינית	פרופ'	משה הלבנטל	2
פילוסופיה	1	15150	מה ניתן ללמוד מפרדוקסים	ד"ר	מאיר בוזגלו	2
מחשבת ישראל	1	17005	אדם ועולמו: מבוא לספרות האגדה	פרופ'	אביגדור שנאן	2
פילוסופיה של המדעים	1	87001	הפילוסופיה של המדע	פרופ'	ימימה בן מנחם	2
קמפוס רחובות תחום רוח						
ספרות	1	17015	רישום כנפיים- יסודות השירה	ד"ר	אריאל הירשפלד	2
הר הצופים, תחום חברתי						
עבודה סוציאלית	0	03130	התפתחות האדם במשפחה א': מינקות עד לנעורים	ד"ר	מעין דוידוב	2
עבודה סוציאלית	0	03138	התפתחות האדם במשפחה ב': מבגרות עד זקנה	ד"ר	שרון שיוביץ-עזרא	2
חינוך	0	34435	פסיכולוגיה חברתית של הכיתה	פרופ'	אלישע באב"ד	2
גיאוגרפיה	0	40567	אדם ומדבר בארץ ישראל בעת העתיקה	פרופ'	ריכב רובין	2.5
תקשורת	0	50425	תולדות המחשבה החברתית	ד"ר	גדי טאוב	2
פסיכולוגיה	1	51305	אישיות האדם: התפתחות, שינוי, תורשה וסביבה	ד"ר	אריאל כנפו	2
ניהול	0	55411	ארגונים מגדריים	ד"ר	תמר זילבר	3
מדע המדינה	0	56101	מבוא למדע המדינה	פרופ'	אבנר דה-שליט	4
מדע המדינה	1	56349	שיפוט וקבלת החלטות – השלכות על פרטים וחברה	ד"ר	רענן סוליציאנו-קין	2
משפטים	1	62104	ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית: היבטים חוקיים, פוליטיים והסטוריים	פרופ'/ד"ר	ר' גביזון וא' יעקובסון	2
הר הצופים, תחום ניסויי						
מדעי המחשב	1	67260	רעיונות ועקרונות במדעי המחשב	פרופ'	מיכאל בן-אור	2
כימיה	1	69110	יחסים בין מולקולות: לא רק	פרופ'/ד"ר	א' בן-שאול	2

	ודניאל הריז		כימיה			
2.5	עודד נבון	פרופ'	סיפורי סלעים: כדור הארץ ואנחנו	70572	1	כדור הארץ
2	חיים רבינוביץ'	פרופ'	ביולוגיה מודרנית: יישומים בחקלאות בת זמננו	71301	1	מדעי הצמח
2	עידן שגב	פרופ'	משב מוח: מסינפסות לרצון חופשי	76981	1	ביולוגיה
2	צבי פירן	פרופ'	אסטרונמיה למשוררים (מבוא לאסטרונמיה מודרנית)	77118	1	פיסיקה
2	גיל קלעי	פרופ'	היופי של המתמטיקה	80308	1	מתמטיקה
2	דרור מבורך	פרופ'	מוות וחיים: מבט מן התא אל האדם	94321	1	רפואה
2	חיים סידר	פרופ'	קסם הביולוגיה	94322	1	רפואה
הר הצופים, תחום רוח						
2	יואב רינן	ד"ר	יצירות מופת בספרות העולם א	10510	0	ספרות
2	גור זק	ד"ר	יצירות מופת בספרות העולם ב	10515	0	ספרות
2	עידית דורון	פרופ'	שפה חשיבה וחברה	10810	0	בלשנות
2	ירחמיאל כהן	פרופ'	היהודים בעת החדשה א	13043	0	היסטוריה
2	אלי לדרהנדלר	פרופ'	היהודים בעת החדשה ב	13062	0	היסטוריה
2	יונתן גארב	ד"ר	מיסטיקה יהודית במבט השוואתי	14001	0	מחשבת ישראל
4	אבינועם רוזנק	ד"ר	מבוא למחשבת ישראל	14116	0	מחשבת ישראל
4	דוד הד	פרופ'	מבוא לתורת המידות והמדינה	15100	0	פילוסופיה
2	חנן חבר	פרופ'	מבוא ללימודי תרבות: התרבות הישראלית	17146	0	ספרות
4	יובל הררי	ד"ר	היסטוריה עולמית	27034	0	היסטוריה
4	יובל הררי	ד"ר	היסטוריה עולמית	27034	0	היסטוריה
4	אדוין סרוסי וחווה אלדובי	פרופ'/ד"ר	מהי אומנות? קולנוע, מציאות, ומה שביניהם	30101	0	אמנויות
2	יוחנן גרינשפון ומארן ניהוף	ד"ר	האני החושב: תבונה, ניסון ופרשנות חלק א'	30301	0	הגות
2	מאיר בוזגלו ודוד סתרן	פרופ'/ד"ר	האני החושב: תבונה, ניסון ופרשנות חלק ב'	30302	0	הגות
2	עמיחי מזר	פרופ'	הארכיאולוגיה בין מדעי הרוח, החברה והטבע	43001	1	ארכיאולוגיה

תשע"א

חוג	יעוד	מספר קורס	שם הקורס	תואר	מרצה	נז
קמפוס ספרא, תחום חברתי						
עבודה סוציאלית	1	03197	מהפכת הגיל: הבטים חברתיים של זקנה והזדקנות	פרופ'	הווארד ליטוין	2
עבודה סוציאלית	1	03199	המשפחה כמערכת מתפתחת	פרופ'	דורית רואר-סטריאר	2
גאוגרפיה	1	40190	ירושלים הצלבנית, עיר "מזרחית" או עיר "ארונית"	פרופ'	רוני אלנבלום	2
גאוגרפיה	1	40228	עלייתה של ממלכת ירושלים הצלבנית	פרופ'	רוני אלנבלום	2
פסיכולוגיה	1	51520	מפריד ועד קוהוט: עולמה התיאורטי והטיפול של הפסיכואנליזה	ד"ר	צבי כרמלי	2
מנהל עסקים	0	55904	מבוא למימון	פרופ'	משה לוי	3
כלכלה	0	57107	מבוא לכלכלה א' (מיקרו)	ד"ר	אסף זוסמן	4
יחב"ל	1	58360	יחב"ל בעידן הגלובליזציה	פרופ'	אריה קצוביץ	2
משפטים	1	62105	המשטר החוקתי בישראל	שופטת (בדימ')	דליה דורנר	2
משפטים	1	62106	משפט בינלאומי בעידן הגלובליזציה - מבוא ועקרונות יסוד	פרופ'	משה הירש	2
קמפוס ספרא, תחום רוח						
מדעי היהדות	1	13088	יהודים ויהדות בתקופת בית שני	פרופ'	דניאל שוורץ	2
פילוסופיה	1	15145	סימטריה	ד"ר	מאיר בוזגלו	2
מחשבת ישראל	1	17006	האישה וסביב לה בספרות האגדה	פרופ'	אביגדור שנאן	2
היסטוריה	1	27028	היסטוריה עולמית	ד"ר	יובל הררי	4
בי"ס לאומנויות	1	30102	אמנות ומציאות - מה ביניהן? מבט קולנועי ביחסי אמנות-מציאות.	פרופ', ד"ר	אדוין סרוסי וחווה אלדובי	4
הסטוריה	1	39029	העולם החדש: ארה"ב עד מלחמת האזרחים	פרופ'	מנחם בלונדהיים	2
ארכיאולוגיה	1	43002	תולדות התפתחות האדם	פרופ'	אנה בלפר כהן	2
פילוסופיה של המדעים	1	87001	פילוסופיה של המדע	פרופ'	ימימה בן מנחם	2
קמפוס עין כרם, תחום רוח						
ספרות	1	17015	רישום כנפיים - יסודות השירה	ד"ר	אריאל הירשפלד	2
מוסיקולוגיה	1	23594	מוסיקה ודרמה באופרה	פרופ'	יהואש הירשברג	3
פילוסופיה	1	30361	אדם וחברה בראי הפילוסופיה	ד"ר	רן ברץ	2

			ותרבות המערב			
קמפוס רחובות, תחום רוח						
2	דני בלטמן	פרופ'	אוטופיה אומה וגזע: שואה ורצח עם במאה ה-20	13085	1	היסטוריה
2	חוה אלדובי	ד"ר	אמנות ומציאות – גרסת הסרט: מבט קולנועי ביחסי אמנות-מציאות.	30103	1	בי"ס לאומנויות
2	רן ברץ	ד"ר	הפילוסופיה של האדם	30360	1	הגות
קמפוס הר הצופים, תחום חברתי						
2	מעין דוידוב	ד"ר	התפתחות האדם במשפחה א': מינקות עד לנעורים	03130	0	עבודה סוציאלית
2	שרון שיוביץ-עזרא	ד"ר	התפתחות האדם במשפחה ב': מבגרות עד זקנה	03138	0	עבודה סוציאלית
2	עידית בליט כהן	ד"ר	אוכלוסיות מודרות ושינוי חברתי	03198	0	עבודה סוציאלית
2	יעקב קריב	פרופ'	קוגניציה הוראה ולמידה	34411	0	חינוך
2	בועז צבר	ד"ר	פדגוגיה ביקורתית: על מימדיו האידאולוגיים והפוליטיים של החינוך	34432	0	חינוך
2	אלישע באב"ד	פרופ'	פסיכולוגיה חברתית של הכיתה	34435	0	חינוך
3.5	נעם שובל	פרופ'	גאוגרפיה עירונית	40130	0	גיאוגרפיה
2	רוני אלנבלום	פרופ'	ערים היסטוריות באירופה	40227	0	גיאוגרפיה
2	רוני אלנבלום	פרופ'	ערים היסטוריות באירופה ב	40546	0	גיאוגרפיה
3	מירון מדזיני	ד"ר	Foreign Policy of Israel (ייתכן בשפה האנגלית)	48201	0	תלמידי חול
2	גדי טאוב	ד"ר	ערכים בחברה הישראלית	50005		תקשורת
2	רעיה מורג	ד"ר	מבוא לאסתטיקה של הקולנוע	50320	0	תקשורת
2	גדי טאוב	ד"ר	תולדות המחשבה החברתית	50425	0	תקשורת
2	אריאל כנפו	ד"ר	אישיות האדם: התפתחות, שינוי, תורשה וסביבה	51305	1	פסיכולוגיה
2	צבי כרמלי	ד"ר	תרומת מחשבת פרויד לחשיבה הטיפולית המודרנית	51509	1	פסיכולוגיה
4	תמר אל-אור	פרופ'	חברה ותרבות: מבוא לאנתרופולוגיה לתלמידים מחוץ למחלקה	53110	0	סוציולוגיה
4	נחמן בן-יהודה	פרופ'	התנהגויות בלתי קונוונציונליות	53357	0	סוציולוגיה
2	דורית אשור	ד"ר	טקסט ומגדר: "לקרוא ולכתוב כאילו חייך תלויים בזה"	54224	0	מרכז לייפר ללימודי נשים ומגדר
3	תמר זילבר	ד"ר	ארגונים מגדריים	55411	0	ניהול
4	אבנר דה-שליט	פרופ'	מבוא למדע המדינה: מושגים וגישות	56101	0	מדע המדינה
2	אורית קידר	פרופ'	האיחוד הארופי: תהליך של בניה והתרחבות	56275	0	מדע המדינה
2	איתן אלימי	פרופ'	טרוריזם פוליטי	56435	0	מדע המדינה
2	יוסי זעירא	פרופ'	נושאים במשק הישראלי	57111	1	כלכלה
2	אלון ליאל	ד"ר	סוגיות בדיפלומטיה ישראלית	58339	0	יחב"ל
2	משה הירש	פרופ'	מבוא למשפט בין-לאומי	58361	1	יחב"ל

2	גיא הרפז	ד"ר	מדינת ישראל והמשפט הבינלאומי	62127	1	משפטים
קמפוס הר הצופים, תחום ניסוי						
2	אורנה קופרמן	פרופ'	מדעי המחשב, מסלול משפחות	67121	1	מדעי המחשב
2	דניאל הריז	ד"ר	יחסים בין-מולקולות, לא רק כימיה	69110	1	כימיה
2	ישראל אגרנט	פרופ'	תרופות ימניות, שמאליות וימין-שמאל: הקשר בין סימטריה ופטנטים	69156	1	כימיה
2	ששון צחייק	פרופ'	כימיה כמשחק לגו	69300	1	כימיה
2	בועז לוז	פרופ'	הים במערכת הגלובלית	70519	1	גיאולוגיה
2.5	עודד נבון	פרופ'	סיפורי סלעים: כדור הארץ ואנחנו	70572	1	גיאולוגיה
2	שוסיוב, יורק-ביץ ופרידמן	פרופ'	ביוטכנולוגיה והנדסה גנטית בחקלאות ובסביבה	71261	1	הגנת הצמח
2	חיים רבינוביץ'	פרופ'	ביוגיאולוגיה מודרנית: יישומים בחקלאות בת זמננו	71301	1	מדעי הצמח
2	עוזי מוטרו	פרופ'	אבני דרך באבולוציה	72114	1	מדעי החיים
2	שאו'ל הוכשטיין	פרופ'	תפיסות המוח	76948	1	מדעי החיים
2	חרמונה שורק וסבסטיאן קדנר	פרופ'/ד"ר	The degenerating brain: From research to hope	76949	1	מדעי החיים
2	צבי פירן	פרופ'	אסטרונומיה למשוררים (מבוא לאסטרונומיה מודרנית)	77118	1	פיסיקה
4	יששכר אונא	פרופ'	מלידת היקום ועד האטום הקוואנטי: מבוא לפיזיקה מודרנית	77177	1	פיסיקה
2	דרור מבורך	פרופ'	מוות וחיים: מבט מן התא אל האדם	94321	1	מדעים ביורפואיים
2	חיים סידר	פרופ'	קסם הביוגיאולוגיה	94322	1	מדעים ביורפואיים
קמפוס הר הצופים, תחום רוח						
2	מנחם כהנא	פרופ'	ממקרא למשנה: עיונים בהתפתחות ההלכה וההגות היהודית	07102	1	הגות
2	סיריל אסלונב	פרופ'	יצירות מופת וספרות העולם א'	10510	0	ספרויות עתיקות וחדשות
2	גור זק	ד"ר	יצירות מופת בספרות העולם ב	10515	0	ספרות
3	עידית דורון	פרופ'	שפה חשיבה וחברה	10810	0	מדעי הלשון
2	מיכאל סילבר	פרופ'	היהודים בעת החדשה עד 1870	13043	0	הסטוריה של ע"י
2	אלי לדרהנדלר	פרופ'	היהודים בעת החדשה 1850-2000	13062	0	הסטוריה של ע"י
4	יוסף קפלן	פרופ'	חיי היהודים בימי הביניים בצל הסהר והצללב	13124	0	הסטוריה של ע"י
4	ישעיהו גפני	פרופ'	תולדות עם ישראל בתקופת בית שני, משנה ותלמוד	13144	0	הסטוריה של ע"י
4	אבינועם רוזנק	ד"ר	מבוא למחשבת ישראל	14116	0	מחשבת ישראל
4	דוד הד	פרופ'	מבוא לתורת המידות והמדינה	15100	0	פילוסופיה
2	דן מירון	פרופ'	הקומפלקס הספרותי היהודי	17020	1	ספרות

			בעת החדשה			
2	חנן חבר	פרופ'	מבוא ללימודי תרבות: התרבות הישראלית	17146	0	מבוא ללימודי תרבות: התרבות הישראלית
2	חנן חבר	פרופ'	השירה העברית החדשה: היסטוריה, פואטיקה ותרבות	17172	0	ספרות
4	יאיר זקוביץ'	פרופ'	מבוא למקרא	21101	0	מקרא
4	אשקלוני, סתרן, רובק	ד"ר	מבוא לנצרות לתולדותיה	24149	0	מדע הדתות
4	יוחנן גרינשפון	ד"ר	מבוא לתרבות הודו הגדולה	24433	0	מדע הדתות
4	יובל הררי	ד"ר	מבוא להיסטוריה עולמית	27034	1	היסטוריה
2	אורי יפתח	ד"ר	מבוא לתרבות קלאסית: יוון	28218	0	לימודים קלאסיים
2	יואב רינון	ד"ר	מבוא לתרבות קלאסית: רומא	28219	0	לימודים קלאסיים
4	אדוין סרוסי וחווה אלדובי	פרופ'/ד"ר	אומנות, מציאות ומה שביניהם - מבט קולנועי	30101	0	בי"ס לאומנויות
2	דוד סתרן ומאיר בזגלו	ד"ר	האני החושב: תבונה, ניסיון, פרשנות חלק א'	30301	0	הגות
2	יוחנן גרינשפון ומאיר ניהוף	פרופ'/ד"ר	האני החושב: תבונה, ניסיון, פרשנות חלק ב'	30302	0	הגות
	אלי לדרהנדלר	פרופ'	יסודות הציונות	33002		היסטוריה של עם ישראל
4	דניאל בלטמן	פרופ'	סוגיות יסוד בתולדות השואה ורצח עם במאה ה-20	33984	0	היסטוריה
2	טל גלעד	ד"ר	טבע אנושי וחינוך	34456	0	חינוך
4	יוחנן פרידמן	פרופ'	דת האיסלאם - אמונה ופולחן	38106	0	אסלם ומזרח תיכון
4	אייל ג'ניאו	ד"ר	מבוא לתולדות העמים המוסלמים - חלק ב'	38121	0	אסלם ומזרח תיכון
4	ראובן עמיתי ואלעד גלעדי	פרופ'	מבוא לתולדות העמים המוסלמים - חלק א'	38124	0	אסלם ומזרח תיכון
4	אלי פודה	פרופ'	המזרח התיכון במאה ה-20	38460	0	אסלם ומזרח תיכון
2	משה צימרמן	פרופ'	מבוא לעת החדשה המאוחרת	39193	0	היסטוריה
2	מיכאל הד	פרופ'	מרנסאנס לנאורות: אירופה בעת החדשה המוקדמת	39204	0	היסטוריה
4	יונתן דקל חן	ד"ר	ממהפכה למהפכה רוסיה 1789 - 1917	39276	0	היסטוריה
4	מנחם בלונדהיים	פרופ'	מבוא להיסטוריה אמריקנית	39291	0	היסטוריה
2	נתן וסרמן	פרופ'	מבוא לתרבות מסופוטמיה: מגילגמש לאלכסנדר מוקדון	42303	0	ארכאולוגיה
	נילי ואזנה דורון בן עמי	ד"ר	את לכל חפץ: בין מקרא לארכאולוגיה: הולדתו של עם	43418	0	ארכאולוגיה
4	נילי ואזנה דורון בן עמי	ד"ר	את לכל חפץ: בין מקרא לארכאולוגיה: כיבוש והתנחלות	43424	0	ארכאולוגיה והמזרח הקרוב הקדום
4	גדעון שלח	פרופ'	מבוא לתולדות סין המסורתית ותרבותה	46102	0	לימודי מזרח אסיה
4	מיכל בירן	פרופ'	סין- הקיסרות המאוחרת	46103	0	לימודי מזרח אסיה
4	יורי פינס	פרופ'	סין בעידן המהפכות -1900-1978	46410	0	לימודי מזרח אסיה
3	אדוארד ברוייר	ד"ר	Philosophy and Torah, Harmony and Dissonance:	48602	0	תלמידי חול

			The Writings Of Maimonides (באנגלית)			
--	--	--	---	--	--	--

תשע"ב

חוג	יעודי	מספר קורס	שם הקורס	תואר	מורה	נז
קמפוס ספרא, תחום חברתי						
עבודה סוציאלית	1	03197	מהפכת הגיל: הבטים חברתיים של זקנה והזדקנות	פרופ'	הווארד ליטוין	2
עבודה סוציאלית	1	03199	המשפחה כיחידה מתפתחת	פרופ'	דורית רואר-סטריאר	2
עבודה סוציאלית	1	03410	מציאות מתעתעת: פסיכולוגיה אבנורמלית בראי הקולנוע	ד"ר	אדוארדו דונייק	2
מנהל עסקים	0	55904	מבוא למימון	פרופ'	משה לוי	3
כלכלה	0	57003	מבוא לכלכלה א' (מיקרו)	ד"ר	אסף זוסמן	4
יחב"ל	1	58360	יחב"ל בעידן הגלובליזציה	פרופ'	אריה קצוביץ	2
משפטים	1	62105	המשטר החוקתי בישראל	שופטת (בדימ')	דליה דורנר	2
קמפוס ספרא, תחום רוח						
מחשבת ישראל	1	14002	עימות בין הפילוסוף לאיש הדת: על המפגשים הגדולים בין הגות כללית להגות היהודית	ד"ר	אבינועם רוזנק	2
פילוסופיה	1	15150	מה ניתן ללמוד מפרדוקסים	ד"ר	מאיר בוזגלו	2
ארכיאולוגיה, אגיפטולוגיה	1	22527	מה מספרים החפצים בקברו של המלך תות-ענח-אמן	פרופ'	אורלי גולדווסר	2
בי"ס להיסטוריה	1	27046	קיצור תולדות האנושות	ד"ר	יובל הררי	2
בי"ס לאומנויות	1	30102	אמנות ומציאות - מה ביניהן? מבט קולנועי ביחסי אמנות-מציאות.	פרופ', ד"ר	אדוין סרוסי וחווה אלדובי	2
היסטוריה	1	39029	העולם החדש: ארה"ב עד מלחמת האזרחים	פרופ'	מנחם בלונדהיים	2
ארכיאולוגיה	1	43003	חקר הפרהיסטוריה האנושית במאה ה-21	ד"ר	ליאור גרוסמן	2
ארכיאולוגיה	1	43006	ראשית ממלכת יהודה: ארכיאולוגיה, היסטוריה והמסורת המקראית.	פרופ'	יוסף גרינקל	2
פילוסופיה של המדעים	1	87001	פילוסופיה של המדע	פרופ'	ימימה בן מנחם	2
קמפוס עין כרם, תחום רוח						
מקרא	1	21098	בין אמונה לתקווה - על החיים והמוות במחשבת המקרא	ד"ר	לאה מזור	1
בי"ס לאומנויות	1	30107	הגיבור והמוקיון - דיוקנו של הרופא בתיאטרון המערבי	פרופ'	תרזה מלאכי	1
מוסיקולוגיה	1	30109	רגש והבעה - אופרה כחוויה מזככת	פרופ'	יהואש הירשברג	1
בי"ס לאומנויות	1	30110	נפש האדם בראי האמנות	פרופ'	מילי הד	1
היסטוריה	1	64126	היסטוריה של המדע: מעולם סגור ליקום אינסופי	ד"ר	אבנר בן זקן	2
	1	75400	רופאים וחולים בראי הספרות	ד"ר	רות קנאי	1
	1	75401	החוקי, האתי, האנושי – סוגיות	ד"ר	הרב שפרן	1

			רפואיות בהלכה			
1	מרים אורבך	גברת	מעבר לגבולות הטוב והרע – הרופאים בשואה	75402	1	
1	תמר שלמון	ד"ר	השונה והמשותף – בריאות וחולי בחברה היהודית בימי הביניים ובראשית העת החדשה	75403	1	
	עינת אברהמי	ד"ר	אמנות הקשב והקשר-רפואה סיפורית	75404	1	
1	עידו יזרעלוביץ'	ד"ר	במסע אל השורשים – תולדות הרפואה בעת העתיקה	75405	1	
1	סקי גרוס	ד"ר	בין אסתטיקה למחלה – הבסיס האנתרופולוגי של רפואה	75406	1	
קמפוס עין כרם, תחום חברתי						
2	צבי כרמלי	ד"ר	מפרויד ועד קוהוט: עולמה התיאורטי והטיפול של הפסיכואנליזה	51520	1	פסיכולוגיה
2	שושי דומבצ'קי	ד"ר	מבוא לפסיכולוגיה	97317	0	פסיכולוגיה
קמפוס רחובות, תחום רוח						
2	חוה אלדובי	ד"ר	אמנות ומציאות – גרסת הסרט: מבט קולנועי ביחסי אמנות-מציאות	30103	1	בי"ס לאומנויות
2	אלי פודה	פרופ'	המזרח התיכון בעת החדשה: תהליכים, אירועים ומנהיגים	38651	1	איסלאם ומזרח תיכון
2	ליאור גרוסמן	ד"ר	הפרהיסטוריה האנושית	43004	1	ארכיאולוגיה
קמפוס הר הצופים, תחום חברה						
2	אורלי אולשטיין	ד"ר	התפתחות האדם במשפחה א': מינקות עד לנעורים	03130	0	עבודה סוציאלית
2	שרון שיוביץ'-עזרא	ד"ר	התפתחות האדם במשפחה ב': מבגרות עד זקנה	03138	0	עבודה סוציאלית
2	עידית בליט כהן	ד"ר	אוכלוסיות מודרות ושינוי חברתי	03198	1	עבודה סוציאלית
2	יעקב קריב	פרופ'	קוגניציה הוראה ולמידה	34411	0	חינוך
2	בועז צבר	ד"ר	פדגוגיה ביקורתית: על מימדיו האידיאולוגיים והפוליטיים של החינוך	34432	0	חינוך
2	אלישע באב"ד	פרופ'	פסיכולוגיה חברתית של הכיתה	34435	0	חינוך
3.5	נעם שובל	פרופ'	גאוגרפיה עירונית	40130	0	גיאוגרפיה
2.5	ריכב רובין	פרופ'	אדם ומדבר בארץ-ישראל בעת העתיקה	40567	0	גיאוגרפיה
3	מירון מדזיני	ד"ר	Foreign Policy of Israel (באנגלית)	48201	0	תלמידי חול
2	גדי טאוב	ד"ר	ערכים בחברה הישראלית	50005	0	תקשורת
2	רעיה מורג	ד"ר	מבוא לאסתטיקה של הקולנוע	50320	0	תקשורת
2	גדי טאוב	ד"ר	תולדות המחשבה החברתית	50425	0	תקשורת
2	אריאל כנפו	ד"ר	אישיות האדם: התפתחות, שינוי, תורשה וסביבה	51305	1	פסיכולוגיה
2	צבי כרמלי	ד"ר	תרומת מחשבת פרויד לחשיבה הטיפולית המודרנית	51509	1	פסיכולוגיה

4	נחמן בן-יהודה	פרופ'	התנהגויות בלתי קונוונציונאליות	53357	0	סוציולוגיה
2	גד יאיר	פרופ'	עשרת הדברות: על תרבות ישראלית	53936	0	סוציולוגיה
2	דורית אשור	ד"ר	טקסט ומגדר: "לקרוא ולכתוב כאילו חייך תלויים בזה"	54229	1	מרכז לייפר ללימודי נשים ומגדר
2	שרון אריאלי ופרופ' ינקו גולדנברג	פרופ'	חשיבה יצירתית בעסקים	55888	1	מנהל עסקים
4	אבנר דה-שליט	פרופ'	מבוא למדע המדינה: מושגים וגישות	56101	0	מדע המדינה
4	שאול שנהב	ד"ר	משטר מדינת ישראל	56103	0	מדע המדינה
	ראובן חזן	פרופ'	דמוקרטיזם: הגדרות, הסברים ומוסדות	56242	0	מדע המדינה
2	אלון פלד	ד"ר	אסטרטגיה	56353	0	מדע המדינה
2	איתן אלימי	פרופ'	טרוריזם פוליטי	56435	0	מדע המדינה
2	יוסי זעירא	פרופ'	נושאים בכלכלת ישראל	57111	1	כלכלה
2	גיא הרפז	ד"ר	מדינת ישראל והמשפט הבינלאומי	62127	1	משפטים
2	דורון טייכמן	ד"ר	מבוא לניתוח הכלכלי של המשפט	62150	1	משפטים
2	אלון פלד	ד"ר	יסודות המנהל הציבורי	56303	0	מדע המדינה
קמפוס הר הצופים, תחום ניסוי						
3	יגאל אראל	פרופ'	מבוא למדעי הסביבה	89309	0	תכנית ללימודי הסביבה
2	אורנה קופרמן	פרופ'	מדעי המחשב, מסלול משפחות	67121	1	מדעי המחשב
2	ישראל אגרנט	פרופ'	חשיבות הקשר בין תרופות רבות מכו, סימטריה ופטנטים	69156	1	כימיה
2	ששון צחייק	פרופ'	כימיה כמשחק לגו	69300	1	כימיה
2	בועז לוז	פרופ'	הים במערכת הגלובלית	70519	1	גיאולוגיה
2	עודד נבון	פרופ'	סיפורי סלעים: כדור הארץ ואנחנו	70572	1	גיאולוגיה
2	שוסיב, יורק-ביץ ופרידמן	פרופ'	ביוטכנולוגיה והנדסה גנטית בחקלאות ובסביבה	71261	1	הגנת הצמח
2	חיים רבינוביץ'	פרופ'	ביולוגיה מודרנית: יישומים בחקלאות בת זמננו	71301	1	מדעי הצמח
2	יוסי הלר	פרופ'	אבולוציה והתנהגות בעולם החי	72158	1	מדעי החיים
2	ג'וני אומן	פרופ'	תורת המשחקים: שחמט, פרפרים, מלחמה, בחירות, מכרזים ועוד.	76005	1	המרכז לחקר רציונאליות
2	ח' שורק וס' קדנר	פרופ'/ד"ר	The degenerating brain: From research to hope	76949	1	מדעי החיים
2	צבי פירן	פרופ'	אסטרונומיה למשוררים (מבוא לאסטרונומיה מודרנית)	77118	1	פיסיקה
2	חנוך גוטפרוינד	פרופ'	מניטון עד אינשטיין : מאתיים חמישים שנה של פיסיקה קלאסית	77161	1	פיסיקה
2	איילון לינדנשטראוס	פרופ'	מהי מתמטיקה-היכרות באמצעות דוגמאות	80308	1	מתמטיקה

2	דרור מבורך	פרופ'	מוות וחיים: מבט מן התא אל האדם	94321	1	מדעים ביורפואיים
2	חיים סידר	פרופ'	קסם הביולוגיה	94322	1	מדעים ביורפואיים
קמפוס הר הצופים, תחום רוח						
2	מנחם כהנא	פרופ'	ממקרא למשנה: עיונים בהתפתחות ההלכה וההגות היהודית	07102	1	הגות
2	מרטין רודן	ד"ר	מבוא לתרבות צרפת וספרותה: מאות 17 - 18	09151	0	לימודים רומאניים ולטינו אמריקניים
2	סיריל אסלנוב	פרופ'	יצירות מופת וספרות העולם א'	10510	0	ספרויות עתיקות וחדשות
2	גור זק	ד"ר	יצירות מופת בספרות העולם ב	10515	0	ספרויות עתיקות וחדשות
3	עידית דורון	פרופ'	שפה חשיבה וחברה	10810	0	מדעי הלשון
2	שלום צבר	פרופ'	הפולקלור היהודי בהקשרו ההיסטורי והדתי	12112	0	ספרות ופולקלור
2	מיכאל סילבר	פרופ'	היהודים בעת החדשה עד 1870	13043	0	הסטוריה של ע"י
2	אלי לדרהנדלר	פרופ'	היהודים בעת החדשה 1850-2000	13062	0	הסטוריה של ע"י
2	נילי ואזנה דורון בן עמי	ד"ר	את לכל חפץ: מקדש, במה ומזבח: רפורמות פולחניות במקרא ובארכיאולוגיה	13098	0	ארכאולוגיה והמזרח הקרוב הקדום
4	נילי ואזנה	ד"ר	תולדות עם ישראל - משחר ימיו עד התקופה הפרסית	13109	0	הסטוריה של ע"י
4	מרים פרנקל	פרופ'	חיי היהודים בימי הביניים בצל הסהר והצלל	13124	0	הסטוריה של ע"י
4	ישעיהו גפני	פרופ'	ממדינת מקדש לעם הספר	13144	0	הסטוריה של ע"י
4	א' רוזנק	ד"ר	מבוא למחשבת ישראל	14116	0	מחשבת ישראל
2	חנן חבר	פרופ'	מבוא ללימודי תרבות: התרבות הישראלית	17146	0	מבוא ללימודי תרבות: התרבות הישראלית
2	חנן חבר	פרופ'	השירה העברית החדשה: היסטוריה, פואטיקה ותרבות	17172	0	ספרות
4	ברוך שוורץ	פרופ'	מבוא למקרא	21101	0	מקרא
4	אשקלוני, סתרן, רובק	ד"ר	מבוא לנצרות וטולדותיה	24149	0	מדע הדתות
4	יובל הררי	ד"ר	מבוא להיסטוריה עולמית	27034	1	בי"ס להיסטוריה
2	סיריל אסלנוב	פרופ'	מבוא לספרויות רומאניות	27402	0	לימודים רומאניים ולטינו אמריקניים
2	יואב רינון	ד"ר	תולדות התאטרון - יוון ורומא	28104	0	לימודים קלאסיים
2	אורי יפתח	ד"ר	מבוא לתרבות קלאסית: יוון	28218	0	לימודים קלאסיים
2	יואב רינון	ד"ר	מבוא לתרבות קלאסית: רומא	28219	0	לימודים קלאסיים
4	אמנון ניר	ד"ר	חברה, תרבות וגזע בעולם החדש	29305	0	לימודים רומאניים ולטינו אמריקניים
4	אדוין סרוסי וחווה אלדובי	פרופ'/ד"ר	תעתועי תודעה	30104	0	בי"ס לאומנויות
4	נעמה רמות	ד"ר	מבאך ועד הביטלס: מוסיקה בתרבות המערבית	30111	0	ביה"ס לאומנויות
2	מ' ניהוף ומ' גולדשיין	פרופ'	קאנון ופרשנות	30316	0	

4	דניאל בלטמן	פרופ'	סוגיות יסוד בתולדות השואה ורצח עם במאה ה-20	33984	0	היסטוריה
2	טל גלעד	ד"ר	טבע אנושי וחינוך	34456	0	חינוך
4	יוחנן פרידמן	פרופ'	דת האיסלאם- אמונה ופולחן	38106	0	אסלם ומזרח תיכון
4	אייל ג'ניאו	ד"ר	מבוא לתולדות העמים המוסלמים - חלק ב'	38121	0	אסלם ומזרח תיכון
4	ראובן עמיתי ואלעד גלעדי	פרופ'	מבוא לתולדות העמים המוסלמים- חלק א'	38124	0	אסלם ומזרח תיכון
2	משה שרון	פרופ'	השיעה מראשיתה ועד הופעת הדת הבאהיית	38563	0	אסלם ומזרח תיכון
2	מנחם בלונדהיים	פרופ'	ארה"ב: ממלחמת האזרחים למלחמה הקרה	39155	0	היסטוריה
2	דן דינר	פרופ'	מבוא לעת החדשה המאוחרת	39193	0	היסטוריה
2	משה סלוחובסקי	פרופ'	מרנסאנס לנאורות: אירופה בעת החדשה המוקדמת	39204	0	היסטוריה
2	יונתן דקל חן	ד"ר	ממהפכה למשבר: רוסיה, 1856 - 1789	39307	0	היסטוריה
2	יונתן דקל חן	ד"ר	ממשבר למהפכה: רוסיה, 1856 - 1917	39317	0	היסטוריה
2	מנואלה קונסוני	ד"ר	מבוא לספרות איטלקית בת זמננו (1915 עד 1945)	45215	0	לימודים רומאניים ולטינו אמריקנים
4	גדעון שלח	פרופ'	מבוא לתולדות סין המסורתית ותרבותה	46102	0	לימודי מזרח אסיה
4	יורי פינס	פרופ'	סין- הקיסרות המאוחרת	46103	0	לימודי מזרח אסיה
4	כנרת לוי	ד"ר	מבוא לתולדות יפן המסורתית ותרבותה	46105	0	לימודי מזרח אסיה
4	יורי פינס	פרופ'	סין בעידן המהפכות-1900 1978	46410	0	לימודי מזרח אסיה
4	נסים אוטמזגין	ד"ר	תולדות יפן המודרנית	46519	0	לימודי מזרח אסיה
2	אורנה נפתלי	ד"ר	סין העכשווית	46552	0	לימודי מזרח אסיה